

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DOKUMA-ÖRGÜ BİLİM DALI

144 904

144904

MESLEKİ VE TEKNİK ORTA ÖĞRETİM KURUMLARININ TEKSTİL EĞİTİMİ
BÖLÜMLERİNE OLAN TALEBİ ETKİLEYEN ETKENLER
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Melek BİNGÖL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Halide SARIOĞLU

Ankara-2004

Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Melek BİNGÖL' e ait "Mesleki ve Teknik Orta öğretim Kurumlarının Tekstil Eğitimi Böl¼mlerine Olan Talebi Etkileyen Etkenler (Ankara İli Örneği)" adlı çalışma, J¼rimiz Tarafından El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı, Dokuma-Örg¼ Bilim Dalı' nda Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :.....
Prof. Dr. Mustafa ARLI

¼ye :.....
Prof. Dr. Yahşi YAZICIOğLU

¼ye :.....
Doç. Dr. Halide SARIOğLU(Danışman)

ÖZET

Bu araştırmada, Ankara ilinde bulunan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının tekstil eğitimi, dokuma-örgü bölümü öğrencilerinin bölümlerini seçmelerinde etkili olan faktörleri saptamak amaçlanmıştır.

Pahalı bir eğitim türü olan mesleki-teknik eğitimi isteyen öğrencilerin, hangi etkiler altında kalarak seçim yaptıkları araştırılmıştır. Talebi etkileyen ekonomik, sosyal ve bireysel etkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

Anket formları Ankara ilinde bulunan üç merkez ilçedeki iki endüstri meslek ve bir meslek lisesinde tekstil eğitimi (Dokuma-Örgü) bölümlerinde 2002-2003 öğretim yılında öğrenim gören 52 dokuzuncu sınıf, 60 onuncu sınıf ve 33 onbirinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırmada veriler SPSS 11.0 paket programı kullanılarak frekans ve yüzde dağılımları, öğrencilerin kişisel ve sosyo-ekonomik özelliklerine göre mesleki ve teknik liseleri ve meslek dallarını seçme nedenleri çapraz tablo şeklinde sunulmuştur.

Araştırmaya alınan öğrenci grubunun yarıdan fazlası erkek öğrencilerdir. Öğrencilerin çoğunluğu ilköğretim okullarından iyi ve orta derece ile mezun olmuşlardır.

Öğrencilerin büyük bir kısmının sosyo-ekonomik seviyesi düşük aile gruplarından geldikleri, ebeveynlerinin büyük bir kısmının ilkokul mezunu oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca annelerin çoğunluğu çalışmazken, babalar da işçi veya esnaf olarak çalışmaktadırlar.

Öğrenciler genellikle kısa yoldan meslek sahibi olma isteğiyle veya üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı mesleki ve teknik liseleri seçmişlerdir.

Bir çok öğrencinin bu okullara yönelmesinde aile ve çevre rol oynamaktadır. Herhangi bir yönlendirme sonucu bu okulları tercih eden öğrenci sayısı çok azdır. Bu da ilköğretimde yönlendirme hizmetlerinin yetersizliğini göstermektedir.

Dokuma-Örgü bölümlerinde geniş iş sahasının bulunması öğrencileri bu bölümlere yöneltmiştir. Öğrenciler gelecekte meslek dalları ile ilgili iş bulabileceklerini ve orta gelire sahip olacaklarını düşünmektedirler.

Tekrar bir okul seçme şansı verilse büyük bir kısmı askeri lise veya meslek lisesi seçeceklerini belirtmişlerdir. Alınan bu görüşler; öğrencilerin, sosyo-ekonomik etkenlerle kısa yoldan meslek sahibi olma isteği içinde oldukları sonucunu göstermektedir.

SUMMARY

This study aims to determine the effects on students' choice of weaving-knitting departments of vocational and technical high schools in the province of Ankara.

The conditions under which the students made their choices about undergoing in this expensive type of education have been investigated. Economic, social and individual factors affecting their choice have been tried to be determined.

The survey has been applied in 2002-2004 academic year on 52 9th grade, 60 10th grade and 33 11th grade students studying in the weaving-knitting departments of a vocational and two industrial vocational high schools situated in three central towns of the province of Ankara. A survey developed by the researcher has been used as a means of collecting data. The data has been shown in a chi-square table using a SPSS 11.0 software package. Frequency and percentage distributions, reasons of students in choosing vocational and technical high schools and branches of vocations according to students' individual and socio-economic features have been shown.

More than half of the students subjected to the investigation were male. Most of the students graduated with good or medium grades from their previous school.

Most of the students come from families with low socio-economic levels and parents of most of them are primary school graduates. In addition, most of the mothers don't work and fathers are commonly workers or tradesman.

Students have chosen vocational and technical high schools generally to have a job from the short cut or bearing in mind the possibility of not being able to enter a university.

Families and environment have an effect on most of the students' direction to the relevant schools. The number of students who chose these schools as a result systematic direction is quite small.

The fact that there is a wide range of employment opportunity in the weaving-knitting sector have directed the students to these departments. Students think that they will be able to find a job in their field and secure a medium level income.

Most of the students stated that they would choose military or vocational high school if they were given a second chance. The results obtained show that students wish to have job in a short period of time due to socio-economic factors.

ÖNSÖZ

Eğitim bireylere kazandırılacak zihinsel ve bedensel becerilerin tümünü kapsamaktadır ve bireyde olumlu davranışlar geliştirmeyi hedefleyen çabaların tümüdür. Öğrenme insan yaşamı boyunca devam eder ve sonu hiç gelmeyen bir süreçtir bu süreç içerisinde bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için mesleğe ihtiyaçları vardır bu ihtiyacı yine eğitim ve öğrenme yolu ile kazanabilirler.

Gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunlarından biri işsizliktir, işsizliği önlemenin en önemli şekli mesleki ve teknik eğitimin verimli kullanılmasıdır ve bu verimliliği arttırmanın yolu da iyi bir mesleki yönlendirme faaliyetleri ile mümkündür. Bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda almış oldukları eğitim verimliliği arttıracak ve insana yapılan yatırımlar üretim olarak geri dönecektir. Bu sebeple mesleki ve teknik eğitime ve iyi bir mesleki yönlendirmeye her zaman ihtiyaç vardır.

Bu çalışma Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarının tekstil eğitimi; (dokuma-örgü) bölümlerinde okuyan öğrencilerin bu branşları seçme sebeplerinde etkili olan faktörlerin ve meslek seçiminde bilinçli bir yönlendirmenin olup olmadığının tespitine yönelik bir araştırmadır.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş, problem, araştırmanın amacı, önemi, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar.; ikinci bölümde konu ile ilgili araştırmalar. Üçüncü bölümde yöntem, araştırmanın modeli, evreni, ölçme aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi. Dördüncü bölümde bulgular ve tartışma. Beşinci bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Araştırmada her türlü yardımlarından dolayı tez danışmanım Sayın Doç.Dr. Halide SARIOĞLU' na ve araştırmada verilerin değerlendirilmesinde yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Hakan GEDİK' e teşekkürlerimi sunarım.

Manevi desteklerini esirgemeyen, sevgili eşim Okan BİNGÖL' e, kızım Bengisu. BİNGÖL' e ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Mesleki ve Teknik Eğitim.....	6
1.1.1. Mesleki Eğitimin Bazı Temel İlkeleri.....	11
1.2. Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme.....	13
1.2.1. Rehberlik.....	13
1.2.2. Rehberliğin İçeriği.....	14
1.2.3. Rehberlik Çeşitleri.....	16
1.3. Mesleki Rehberlik ve Önemi.....	18
1.3.1. Mesleki Rehberlik.....	19
1.3.2. Mesleki Rehberliğin Önemi:.....	20
1.3.3. Mesleki Rehberlik Çalışmalarının Aşamaları:.....	21
1.4. Mesleki Rehberlik ve Yönelme Süreci.....	25
1.4.1. Yönelme.....	25
1.4.2. Yönelmede İzlenecek Genel İlkeler.....	25
1.4.3. İlköğretimde Yönelme.....	28
1.4.4. İlköğretimde Mesleki Rehberlik ve Yönelme Hizmetleri.....	31
1.4.5. İlköğretimde Meslek Rehberliğinin Amaçları.....	32
1.4.6. Yönelme İçin Gerekli Temel Koşullar.....	32

1.4.6.1. Yöneltilmede Yararlanabilecek Kaynaklar	34
1.5. Yöneltilmede Aile ve Çevre	36
1.6. Araştırmanın Amacı	37
1.7. Araştırmanın Önemi	38
1.8. Sayıtlılar	39
1.9. Sınırlılıklar	40
1.10. Tanımlar	40
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	42
3. YÖNTEM	46
3.1. Araştırma Modeli	46
3.2. Evren	46
3.3. Veri Toplama Tekniği	47
3.4. Anketin Hazırlanması	47
3.5. Verilerin Çözömlenmesi ve Yorumlanması	47
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	48
4.1. Bulgular	48
4.1.1. Öğrencilerin Yaş, Cinsiyet, İlköğretimi Bitirme Dereceleri ve Okul Türlerine İlişkin Bulgular	48
4.1.2. Öğrencilerin Bazı Sosyal Değişkenler Açısından Dağılımına İlişkin Bulgular	49
4.1.3. Öğrencilerin Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Dağılımına İlişkin Bulgular	51
4.1.4. Öğrencilerin, Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular	53
4.1.5. Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular	54
4.1.6. Öğrencilerin Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular	60

4.1.7. Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular	60
4.1.8. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liseleri Seçerken Etkilendikleri Kişilere İlişkin Bulgular	65
4.1.9. Mesleki ve Teknik Liselerin Toplumda Algılanışı Hakkında Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular	65
4.1.10. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Meslek Dalına ve Meslekte Geleceklerine İlişkin Görüşleri İle İlgili Bulgular	66
4.2. Tartışma.....	70
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	74
5.1. Sonuç.....	74
5.2. Öneriler.....	76
KAYNAKÇA	78
EKLER.....	84

KISALTMALAR LİSTESİ

Çev.	Çeviren
E.M.L.	Endüstri Meslek Lisesi
M.L.	Meslek Lisesi
P.D.R.	Psikolojik Danışma Rehberlik

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Okullara ve Sınıflara Göre Öğrenci Dağılımı.....	46
Tablo 4.1. Öğrencilerin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı	48
Tablo 4.2. Öğrencilerin İlköğretimi Bitirme Derecelerine Göre Dağılımı.....	49
Tablo 4.3. Öğrencilerin Okul Türleri ve Meslek Dallarına Göre Dağılımı.....	49
Tablo 4.4 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Yerlerine Göre Dağılımı	50
Tablo 4.5 Öğrencilerin Doğum Sırasına Göre Kardeşler Arasındaki Dağılımı.....	50
Tablo 4.6 Öğrencilerin Anne ve Babanın Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	51
Tablo 4.7 Öğrencilerin Oturdukları Evin Tipine Göre Dağılımı.....	51
Tablo 4.8 Öğrencilerin Anne ve Babanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	52
Tablo 4.9 Öğrencilerin Aileleri'nin Ortalama Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı.....	52
Tablo 4.10 Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı.....	53
Tablo 4.11 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı	54
Tablo 4.14 Öğrencilerin Annenin Öğrenim Durumuna Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı	57
Tablo 4.15 Öğrencilerin Babanın Öğrenim Durumuna Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı	58
Tablo 4.16 Öğrencilerin Ailenin Ortalama Aylık Gelir Durumuna Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı.....	59
Tablo 4.17 Öğrencilerin Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı.	60
Tablo 4.18 Öğrencilerin Cinsiyet Durumlarına Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı	61
Tablo 4.19 Öğrencilerin İlköğretimden Mezuniyet Derecelerine Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı.....	62
Tablo 4.20 Öğrencilerin Annenin Öğrenim Durumuna Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı	63

Tablo 4.21 Öğrencilerin Babanın Öğrenim Durumuna Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı	63
Tablo 4.22 Öğrencilerin Ailenin Ortalama Aylık Gelir Durumlarına Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı	64
Tablo 4.23. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liseleri Seçerken Etkilendikleri Kişilere İlişkin Dağılım	65
Tablo 4.24 Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liselerin Toplumda Algılanışı Konusundaki Görüşlerine İlişkin Dağılım	66
Tablo 4.25 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri meslek Dalının Kişiliklerine Uyumu Konusundaki Görüşlerine İlişkin Dağılım	67
Tablo 4.26 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Meslek Dalı İle İlgili Görüşlerine İlişkin Dağılım	67
Tablo 4.27 Öğrencilerin Meslekteki Gelecekleri Konusunda Görüşlerine İlişkin Dağılımı.....	68
Tablo. 4.28 Öğrencilerin Geleceğe Yönelik İsteklerine İlişkin Dağılımı	68
Tablo 4.29 Öğrencilerin İçinde Bulunduğu Koşullarda Gelecekte Gerçekleştirme İhtimalini Yüksek Buldukları Faaliyetlere İlişkin Dağılımı.....	69
Tablo 4.30 Öğrencilerin; Meslekten Sağlanacak Gelir Beklentilerine İlişkin Dağılım.....	69
Tablo 4.31 Öğrencilerin Yeniden Seçme Şansları Olsa İstedikleri Okul Türüne İlişkin Dağılım.....	70

1. GİRİŞ

Eğitim, insanlığın yaradılışından beri süregelen bir etkinlik alanıdır. Her bireyin kendine özgü nitelikleri vardır ve bu nitelikler ergenlik döneminden sonra değişime uğramaz. Uyumlu bireyler yetiştirmek ve toplumun itici güçlerinden biri olan yaratıcı düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan temel araçlardan biri eğitimidir.

Çağdaş eğitimciler eğitimi, kişide istendik davranış değişikliği oluşturma süreci olarak kabul etmektedirler. Sözlük anlamıyla eğitim “Belli bir konuda bir bilgi ve bilim dalında yetiştirme geliştirme ve eğitime işidir”(Türkçe sözlük, 1988:435).

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin önceden saptanan amaçlar doğrultusunda, istenen davranışların kazandırılması amacıyla düzenlediği yerler ise eğitim kurumlarıdır. Bireyin eğitiminden sorumlu olan ve bu amaçla kurulmuş olan okullar, eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur. Bu eğitim kurumları içerisinde bulunan mesleki eğitim ise; “Bireye iş hayatındaki belirli bir meslek ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran, bireyin yeteneklerini çeşitli yönlerle geliştiren eğitim sürecidir.”Mesleki ve teknik eğitim sisteminin kuruluşundan bu yana, mesleki-teknik okula dayalı bir gelişme modeli benimsenmiştir. Mesleki ve teknik okullarda ülkemizin ihtiyacı olan becerili ve teknik insan gücü yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşım ile becerili ve teknik insan gücü için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları, okulun derslik, laboratuvar ve atelyelerinde öğretilmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, mesleki ve teknik eğitime ayrı bir önem vermiş ve konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir; “ Bir taraftan bilgisizliği gidermeye uğraşırken, diğer taraftan da yurt çocuklarını sosyal ve ekonomik alanlarda etkili ve verimli kılabilmek için zorunlu olan temel bilgileri uygulamalı bir şekilde öğretme yöntemi Milli Eğitimimizin ana kuralı olmalıdır.” Atatürk’ ün bu sözlerinden de anlaşılacağı gibi ülkemizde mesleki- teknik eğitim sistemine ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Milli Eğitim Temel Kanunu' nun öngördüğü şekilde bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri izleyebilen yeni teknolojiler üretebilen , nesilleri hızla yetiştirmek mecburiyetindeyiz. Bilgi ve teknolojiye çağdaş ülkeler arasındaki acımasız yarışta safdışı kalmamak için eğitim sistemimiz bu gelişmelere süratle ayak uydurmalıdır (Metargem, 1995:1-3).

Çağdaş ülkeler arasına girmenin yolu; ülkenin doğal kaynaklarını en verimli şekilde kullanmak ile mümkündür. Kalkınma, ülkenin doğal kaynakları ve sermayesi gibi, insan gücü kaynaklarının da en etkin şekilde kullanılması ile hem nicel artış hem de toplumdaki tüm bireylerin bilgi beceri düzeylerinin ve üretime katkılarının artırılması sonucu yani eğitimin getireceği nitel artış ile sağlanabilir.

Eğitim; “üç temel üretim faktöründen (doğal kaynak, sermaye, emek) emeğe nitelik kazandırma süreci” olarak ifade edilmektedir. Eğitim ekonomisinin temel kuralı ise; “ülkenin tüm insan kaynaklarının (nüfusunun) en yüksek düzeyde değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir(Adem,1993:57).

Bugün, kısa yoldan sahip olunan iş hayatı, toplumda bir statü elde etme, iyi bir gelir kazanma vb. nedenlerle mesleki teknik eğitim, her vatandaş için tercih edilir bir alan haline gelmiştir ve hızla artan nüfusun önemli bir kısmını etkilemektedir. Bir kısım insanın eğitim talep etmesinin nedeni, öğrenmeden sağladığı doyum ya da belli bir eğitim düzeyinde olmanın bireye getirdiği saygınlık, statü vb. yararlar olabilir. Bunun dışında eğitim, insanlara, çalışma yaşamında bir statü, başarılı bir meslek hayatı ve yeterli bir gelir sağladığı için aranan bir hizmettir. Çünkü mesleki bilgi ve yeteneklerini arttırmak ve verimli çalışmak isteyen bir kimse daha fazla ve kaliteli eğitim talep eder(Serin,1979:60).Eğitim talebini oluşturan etkenleri; makro ekonomik etkenler ve mikro ekonomik etkenler olarak iki grupta toplamak mümkündür. Makro ekonomik etkenler; ülkenin nüfusu, nüfusun yaş ve cinsiyete göre dağılımı, ulusal gelir olarak belirtilebilir. Mikro ekonomik etkenler ise tüketici tercihi, tüketicinin gelir seviyesi, talep edilen eğitimin fiyatı şeklinde ifade edilebilir(Serin,1979:26-38).

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli değişiklikler olmuştur. Bugün pek çok ülke; bilimsel araştırmada çalışan mühendislerin iş alanlarında bıraktıkları yerleri dolduracak, teknik eleman yetiştirmek üzere yeni eğitim programları geliştirme ve uygulama çalışmalarına ağırlık vermişlerdir. Böyle bir yöneliş sonucu olarak teknik alanda, mühendis ile usta arasında ortaya çıkan boşluk; teknisyenlik mesleğinin sahibi olan ve orta sınıf yöneticileri (ara eleman) olarak tanımlanan “teknisyen” ler tarafından doldurulur hale gelmiştir. Bu programlarla yetiştirilmek istenen teknik eleman, teknik bilgi bakımından mühendise, el becerisi yönünden ustaya yaklaşan “teknisyen” lerdir.

Hızlı gelişme yalnızca teknik alanda yeni mesleklerin ve uzmanlık alanlarının oluşmasına ve teknisyen açıklarına neden olmamış; aynı zamanda teknik eğitim kapsamı ve yapısının da değişmesine sebep olmuştur(Kesenli,1995:6).

1950’li yıllardan sonra eğitim, dünyada, ekonomik ve toplumsal gelişmeyle ilişkili olarak ele alınmaya başlanmış ve birçok ülkede eğitim harcamaları bu amaçla yönlendirilmiştir. Türkiye’de eğitim, özellikle planlı dönemde, benzer bir bakış açısıyla ele alınmış ve bu anlayışla planlanmıştır. Planlarda eğitim sistemi ekonomik ve toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesinde gerekli sayıda ve nitelikte insan gücü yetiştirilmesi hedefine yönelmiştir. Nitelikli insan gücü yetişmesinde eğitimin ve eğitim kurumlarının önemi artmaktadır, eğitim kurumlarının yanı sıra aile de önemli rol oynadığına göre aile ile eğitim kurumunun sürekli iş birliği yapması gerekir. Çocuğun aile içinde geçirdiği yaşantılar sonucu elde ettiği bilgi ve beceriler, onun okuldaki başarısını etkiler. Bunun yanı sıra aile özellikleri, aile üyelerinin eğitim durumu ve okula karşı tutumu da çocuğun başarısını etkileyen etkenlerden bazılarıdır.(Akın, 1998:1)

Çocukların çalışma anlayışları genellikle aile içinde başlar. Küçükler ergenliğe yaklaştıkça ana- babalar onları doğrudan yada dolaylı olarak etkiler. Ana babalar, çocuğun ya da ergenin özdeşleşeceği modeller olarak işlev görebilirler. Meslekler hakkında fikirlerin oluşmasında okullar, televizyon, sinema filmleri etkili olmaktadır; fakat bunlar çoğu zaman gerçekçi ve doğru değildir. Bu nedenle

ergenler, bir mesleğe karar vermeden önce, tipik bir çalışma gününde bir işin gerçekten nasıl olduğunu görmek için bir kimseyi izlemelidirler.

Öğretim seçimi, meslek seçimi ve eş seçimi, hayatın üç önemli kararıdır. Bu üç karar, bireyin hayat tarzını ve bütün hayatının akışını temelden etkileyen kararlardır.

Seçilen bir meslek, bireyin

1. Hayatın boyunca devamlı bir iş sahibi olup olmamasını;
2. Hayatında başarılı bir insan olup olmamasını;
3. Devamlı ilişkide bulunacağı kimselerin ve arkadaşlarının çeşidini, hatta eş seçimini;
4. Hayatı boyunca yaşayacağı çevrenin niteliklerini ve yerini;
5. Ailenin gelirini ve geçim tarzını;
6. İşini hoşlanarak yapıp yapmamasını;
7. Sorumluluk duygusu olan bir iş adamı olup olmamasını;
8. Hayattan genel olarak doyum sağlayıp, mutlu olup olmamasını; belirleyecek derecede önemlidir.

Bireyin hayatını doğrudan etkileyen meslek seçiminde, mesleki rehberliğin önemi de artmaktadır(Gürdal,1998:125-126).

Mesleki ve teknik eğitimdeki önemli sorunlardan biri yöneltme ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliğidir. Öğrenciler çok amaçlı liselere gelmeden

önce temel eğitimin ikinci yarısında sağlıklı bir yönlendirme sürecinden geçmelidirler. Ancak bu yöneltme, öğrencinin gizil güçleriyle çalışma yaşamının gerekleri arasında bir eşleme yapmaya dönük olmalıdır. Dolayısıyla, temel eğitimin ikinci yarısında uygulanan teknoloji eğitimi programlarında çocuklara meslekler hakkında kapsamlı bir bilgilendirme, kısa bir seminer ya da konferans biçiminde olmamalı, ders kapsamında yıl boyu süren öğrenme etkinlikleri olarak düzenlenmelidir, örneğin ünite aralarında yakın çevreden, çeşitli meslek mensubu bireylerin getirilerek öğrencilere örnek teşkil etmesi, yakın çevredeki kurumlara geziler düzenlenerek yapılacak bir tanıtım, okullarda düzenlenecek olan meslek günleri mutlaka etkili olacaktır. Öğrenciler, temel eğitimdeki bu bilgilendirme sonucunda lisede bölüm seçmeli ve seçtikleri bölüm kendilerine uygun değilse değiştirebilmelidirler. Burada önemli bir başka nokta daha vardır. Bölüm ya da meslek alanı seçerken, öğrenci adına öğretmen ya da anne- babanın değil, öğrencinin kendisinin karar vermesi ve bu kararın da bilgilendirmeye dayalı bir karar olması gerekir. Konuya bu açıdan bakıldığında, temel eğitimdeki yöneltme etkinliklerinin bilimsel olarak yapılması büyük önem taşımaktadır(www..tusiad.org.tr,2002).

Mesleki eğitimin amaçları göz ardı edilmeden, öğrencinin bilgi ve yeteneği göz önüne alınarak meslek seçimine yönlendirilmelidir. Mesleki eğitimin temel amacı, bireye iş piyasasında geçerliliği olan bir işe girebilmesi ve meslekte ilerleyebilmesi için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmaktır(Kadı, 1998:55).

Bu araştırma; Ankara da bulunan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının tekstil eğitimi; iplik-dokuma- örgü bölümlerinde okuyan öğrencilerin bu branşları seçme sebeplerinde etkili olan faktörlerin ve meslek seçiminde bilinçli bir yönlendirmenin olup olmadığının belirlenmesi ihtiyacından kaynaklanmıştır.

Nitelikli meslek elemanı(teknisyen) ihtiyacını karşılamak üzere eğitim veren mesleki ve teknik eğitim kurumlarına devam eden bireylerin tekstil bölümü alt dalları örneğinde alanı seçme nedenlerinin ortaya konulması, sektörü yakından ilgilendiren nitelikli ara insan gücünün, verimli eğitimi mesleğe yönlendirmede aile

ve okul rehberliğinin önemini vurgulaması açısından önem taşımaktadır.

1.1. Mesleki ve Teknik Eğitim

Eğitim, çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere kazandırılacak zihinsel ve bedensel yeteneklerin tümünü kapsayan her çeşit yetiştirme ve eğitme faaliyetidir. Bireyin zihinsel yeteneklerinin gelişmesini sağlayan genel konularda ve bir meslek kazanmasını sağlayan uzmanlık alanlarında bilgiler edinmesi için gerekli her çeşit yetişme örgütlenmiş eğitim kapsamına girer. Örgütlenmiş eğitim, örgün eğitim(ilköğretim, ortaöğretim vb. bir başka deyişle okul içi eğitim) yaygın eğitim ve hizmet içi eğitimden oluşur(Adem,1981:2).

Bir sistem olarak pek çok elementlerin karşılıklı etkileşimleri içinde oluşan karmaşık bir süreç olan eğitim; sadece, hedefleri, öğretmenleri, öğrencileri ve bir seri öğrenme konularını değil, bunların yanında eğitimin gerçekleşebilmesi için gerekli, binalar,sınıflar, laboratuvarlar, programlar, yöntemler, öğretim araç ve gereçleri, sınavlar, değerlendirme ve diğer ödül sistemleri, psikolojik yardım hizmetleri, parasal olanaklar gibi pek çok diğer elementleri de kapsar. Bütün bunlar ve diğer eğitim sürecini oluşturan elementler, belirli hedeflere ulaşacak şekilde, birbirleri ile etkileşim içinde, organik bir bütün olarak eğitim sistemini oluşturur. Eğitim sistemini oluşturan elementlerin her biri, kendi içinde önemli olmakla birlikte, amaca ulaşmada en önemli nokta, sistemin tüm gerekleri ile birlikte bir bütün halinde ahenkli işlemesidir. Amaç; bireylerin zihinsel, sosyal ve kişisel gelişmelerini sağlamak, saptanan istendik davranışları kazandırmaktır (Özgül,2000:3).

Bir ülkenin teknolojik, ekonomik, kültürel ve medeniyet alanında ilerlemesi hep eğitime bağlıdır. Eğitim milletlerin bel kemiğini oluşturan en önemli unsurlardan birisidir. Eğitim olmadığı veya yanlış bir eğitim sisteminin uygulandığı yerlerde ise bel kemiğinden yoksun bir iskelet sistemi vardır ki her an yıkılmaya mahkumdur(Aktaş,2001).

Yaşadığımız yüzyılda teknoloji ve buna bağlı olarak da endüstri, toplum kültürünün ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Ülkelerin kalkınmışlık düzeyini belirlemek için kullanılan ölçütler arasında önemli bir yeri olan teknoloji, kendisinden faydalanılması için beraberinde nitelikli insan gücünün de bulunması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında teknolojiyi üretebilecek ve kullanabilecek gerekli insan gücünün istenen nitelik ve nicelikte yetiştirilmesiyle gerekli eğitim sistemleri oluşturdukları görülmektedir. Çünkü kalkınmayı hedefleyen toplumlarda nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, eğitim sistemi önemli bir görev üstlenmektedir(Aykaç,2002).

Bireylerin yaşamlarını sürdürmelerinde önemli bir etken olan mesleki eğitim, belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaya yönelik etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Yeni organizasyonel yaklaşımlar, bilgiyi rekabet avantajı haline getirirken, bilgiyi üreten ve kullanabilen eğitilmiş insanı da taklit edilmesi güç en önemli stratejik kaynak olarak kabul etmektedir. Böylece ekonomik kalkınmanın itici gücü olarak tanımlanan, yüksek bilgi ve beceri düzeyine sahip işgücüne olan talep de giderek artmaktadır. Artık işletmeler, sadece verilen işleri yapan, kas gücü ile çalışan değil, yaratıcı, değişime kolayca uyum sağlayabilen, sorunları en kısa zamanda çözebilen, öneriler getirebilen, ve öğrenmeyi yaşamının bir parçası haline getirebilmiş işgücü istihdam etme eğilimindedirler. (Kapız, 2001)

Mesleki ve teknik eğitim bireyi etken bir yaşama hazırladığına göre insan kaynaklarını yararlı toplumsal amaçlar için değerlendirmekte ve bu yolla kültürel, ekonomik bireysel gelişmeye hizmet etmektedir. Mesleki ve teknik eğitim programları bu görevi; hizmet alanına girecek bireylerin eğitimini yürütmek ve iş dünyasına bilgili, becerikli ve başarılı iş gören yetiştirmek suretiyle yerine getirmeye çalışmaktadır(Alkan, Doğan ve Sezgin,1996:9).

Ulusların yaşamını sürdürebilmesi, ekonominin başlıca öğelerinden biri olan “teknoloji” üretmesine ve kullanmasına bağlıdır. Özgür ve demokratik bir toplum olan ülkemiz de teknoloji ve sanayisini geliştirmek suretiyle piyasada yer tutmak için “mal” ve “hizmet” üretimini artırmayı amaçlamaktadır. Bir ülkedeki ekonomik ve

teknik gelişmenin hızı, o ülkedeki becerili insan gücüne bağlıdır. Gençlerin ekonomik ve teknolojik gereklere göre eğitilmesi tüm eğitim sisteminin amacı olmakla beraber, mesleki ve teknik eğitim sistemine bu konuda daha büyük sorumluluk düşmektedir. Gelişme ve kalkınmanın temel ögesi ve güç kaynağı olan insan gücünü hazırlamakla sorumlu bulunan mesleki ve teknik eğitimin üretim sistemi içinde önemli bir yeri vardır(Özgüven,2000:60).

Fabrikalarda ne kadar ileri üretim teknikleri kullanılırsa kullanılsın insan kaynağına duyulan ihtiyacın gözardı edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, 21.yy. gelişen teknolojilerin kullanımına bağlı olarak bir dizi yeni meslek ve vasıfların ortaya çıkacağı açıktır. İşin niteliğinin ve çalışanların uzmanlık alanlarının değişime uğradığı bu süreç içinde ise mesleki eğitimin ve özellikle de sürekli eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca ekonomik yönden mesleki ve teknik eğitimi gerektiren başlıca hususları kısaca şöyle sıralamak ta mümkündür;

- Ulusal kaynakların korunması ve değerlendirilmesi,
- Çıracılık ve stajerlik sürelerini kısaltmak,
- Çalışanların kazançlarını arttırmak,
- İnsan gücü sağlamak,
- Yaşamda istikrar sağlamak,
- Yatırımların karşılığını almak,
- Ulusal üretim gücünü yükseltmek,
- İşgücünü tasarruflu kullanmak,
- Hızla değişen ekonomik yapıdan en iyi şekilde yararlanabilmek.

Bir toplumun en önemli kaynağı işlenmemiş insan gücü potansiyelidir. Bu kaynağa işlerlik kazandıran mesleki ve teknik eğitim aynı zamanda bunun tasarruflu ve verimli kullanılmasını sağlamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim bireyin değişen

ekonomik koşullara uyumunu sağlayan ve bu gelişmelerden yararlanmasını olanaklaştıran bir teminatır(Alkan, Doğan ve Sezgin,1996:14).

İyi yetişmiş insan g¼c¼, teknolojik ilerlemenin ortaya çıkaracağı toplumsal ve bireysel uyumsuzluk sorunlarını daha aza indirebilecek, ülke ekonomisi dolaylı olarak bu durumdan yararlanabilecektir. Ancak yetişmemiş daha genel bir s¼ylemle vasıfsız insan g¼c¼ o ülke için ¼nemli bir işsizlik sorununu ortaya çıkaracaktır. ¼zellikle gelişmekte olan ülkeler, vasıfsız insan sayısının artması nedeniyle işsizlik sorunu yaşamaktadırlar. İyi yetişmiş insan g¼c¼ bu y¼n¼yle işsizliği azaltmada ülkelerin eğitim sistemleri açısından ulaşılması gereken ilk boyuttur ve meslekî eğitime verdikleri ¼nem ve eğitim sistemlerindeki kapsam ¼nemli ¼l¼de bu boyutu etkilemektedir(Aykaç,2002).

Çağımızda bilim ve teknolojidaki hızlı gelişmeler insan yaşantılarını ve toplumsal yapıları değiştirmekte, geliştirmektedir. Bu durumdan en fazla o toplumun eğitim sistemleri ve bu sistemler içerisinde ¼nemli bir yere sahip olan mesleki teknik eğitim alanı etkilenmektedir. Bu etkilenmelerde elbette iş g¼c¼n¼n ¼nemli bir yeri vardır.

1976 yılında Avrupa mesleki eğitimi geliştirme merkezi konseyi tarafından kabul edilen bir faaliyet programına g¼re;

- Eğitim sistemlerinin iyileştirilerek ortak bir seviyeye getirilmesi,
- Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Y¼ksek¼đretimde işbirliğine gidilmesi,
- Yabancı dil eğitiminin iyileştirilmesi,
- Gençlerin mesleki eğitimlerinin geliştirilmesi,
- Okul hayatından iş hayatına geçişin kolaylaştırılmasını sağlayıcı d¼zenlemeler yapılması,
- Gençlerin istihdamını teşvik edici ¼nlemler alınması,
- Eğitim ile iş tecr¼besinin b¼t¼nleřtirilmesi,

- Kadınlara mesleki eğitimde fırsat eşitliği sağlanması,
- Yerel ve bölgesel düzeyde eğitim programları hazırlanması ve uygulanması,
- Enformasyon teknolojilerine ve yeni teknolojilerin kullanımına yönelik eğitim programları düzenlenmesi öngörülmüştür

Avrupa Birliği, Meslekî Teknik Eğitimi 2000’li yılların en büyük istihdam aracı olarak kullanmak yönünde adımlar atarken, bu durum özellikle AB’ liğindeki yaşlı nüfusa karşın genç ve işsiz bir nüfusa sahip olan Türkiye açısından daha fazla önem arz etmektedir. Türkiye’nin genç nüfusunu vasıflı ve nitelikli bir şekilde yetiştirmesi AB’ liği ülkeleri standartlarına yaklaşması ve AB’ liğince belirlenen ilkeleri yakalaması açılarından önem taşımaktadır(Aykaç,2002).

Mesleki ve Teknik Eğitim, ülkemizde sanayileşmenin ön koşulu olması, üretime doğrudan etkisi ve yüksek öğretim önündeki yığılımayı önlemesi nedeniyle nitelikli insan gücü yetiştirmekte en etkili araçtır(Sarioğlu, Yetim,2003:160).

Ülkemizde sanayinin bugün ulaştığı düzey, mesleki ve teknik eğitimin kuruluş yılları olarak kabul edilen 1940’lardaki düzeyinden çok farklıdır. Bugünkü koşullarda Milli Eğitim Bakanlığının, geçmişte olduğu gibi ülkemizin ihtiyacı olan teknik insan gücünü kendi kaynakları ile tek başına hazırlaması olanaksız görülmektedir. Ekonominin gerekli kıldığı insan gücünün yetiştirilmesi ile ilgili olarak, sanayi düzeyi ileri olan ülkelerde olduğu gibi “eğitim kurumları” ile “sanayi kuruluşları” belirli ilkeler doğrultusunda ortaklaşa çalışmak zorundadırlar. Ülkemizde de sanayi kuruluşları, işveren olarak, genel ve güncel amaçlara uygun düşecek mesleki ve teknik eğitim sisteminin planlaması, desteklenmesi ve yürütülmesine katkıda bulunacak güce ulaşmıştır(Özgüven,2000:60).

Bu noktada eğitimin hem toplumsal kalkınmaya katkı sağlayacak hem de sosyal ortamda gereksinim duyulacak bireylerin teknik becerilerini geliştirecek şekilde verilmesi gerekmektedir. Bu sayede hem toplumsal kalkınmadaki ara insan gücü ihtiyacı olan teknik personel hem de bireylerin bir meslek edinmesi sağlanabilecektir.

İnsanların sosyal hayatlarında önemli bir yer tutan meslek sahibi olma olgusu eğitim aracılığıyla mesleğini en iyi şekilde icra etmesi insanların ve toplumların hayatlarını etkilemektedir. Bu noktadan bakıldığında açıkça görülmektedir ki meslekî ve teknik eğitim insanların ve toplumların hayatında önemli bir yer tutmaktadır. (Kazu, Demirli,2002).

1.1.1. Mesleki Eğitimin Bazı Temel İlkeleri

Teknik eğitimin çağdaş uygulamalara uygun olarak gelişmesi, okul ile sanayi işbirliğinin sağlıklı olarak gerçekleşebilmesi için çalışmaların belirli bazı “ilkeler” içinde yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Mesleki eğitimle ilgili olarak izlenmesi gereken bu temel ilkeler aşağıda belirtilmiştir.

– Mesleki eğitimde birey günün koşullarına uygun olacak şekilde yetiştirilmelidir. İş hayatındaki mevcut koşullar, arz ve talep dengesi, mesleki eğitiminde temel öğedir ve mesleki eğitimde gerçekçi olunmak zorunluluğu bulunmaktadır.

– Mesleki eğitim, sanayi ve toplumdaki gereksinimi en iyi şekilde karşılayacak şekilde geliştirilmeli, teknolojiler değiştikçe, eğitim programları da sanayide gereksinim duyulan insan gücünün özelliklerini kazandıracak şekilde değişmelidir.

– Mesleki eğitime istekli ve bireysel nitelikleri uygun olanlar alınmalıdır. Öğrencilerin hem kendi niteliklerini ve hem de mesleklerin niteliklerini tanıyarak mesleklerini seçmeleri gerekir. Öğrencilere mesleki rehberlik sağlanmalı, sürekli bir süreç olarak öğrencilerin bilinçli meslek seçme, meslek için hazırlanma ve okuldan sonra iş içindeki başarılarının izlenmesi aşamalarını kapsamalıdır.

– Mesleki eğitim, toplum ve sanayi ile ortaklaşa yapılmalıdır. Mesleki eğitimi birey, toplum ve sanayi gereksinimlerini dengeli olarak karşılamayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan toplum ve sanayi liderlerinin mesleki eğitim programlarının

hazırlanması, gereklerinin sağlanması, uygulanması ve yönetimde sorumluluk alması gerekir. Mesleki ve teknik eğitimin kaynak sıkıntısı ve okulun yetiştirdiği ile sanayinin istediği insan gücünün nitelikleri arasındaki uygunluk ancak bu şekilde sağlanabilir.

- Mesleki eğitim programlarının içeriği iş yaşamındaki gereksinimler esas alınarak hazırlanmalıdır. Mesleki eğitim programları, öğrencinin yetiştiği alanda, sanayi ve toplumdaki işleri verimli olarak yapabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve tavırları kapsamalıdır.
- Mesleki eğitim uygulamaları gerçek üretim koşullarında yapılmalıdır. Mesleki eğitim becerileri gerçek iş üzerinde çalışarak öğrenilir. Eğitimde kullanılan araç gereç ve makineler ve uygulanan yöntem, olanaklar elverdiği oranda iş yaşamındaki gerçek koşullara benzemelidir.
- Mesleki eğitimin yerel gereksinimlere duyarlı olması, eğitim programlarının topluma dönük, yerel ilgi ve desteğe açık olması zorunludur. İçerik, tür ve personel olarak belirli bir bölgedeki gereksinimi en gerçekçi şekilde karşılaması gerekir.
- Mesleki eğitimle ilgili değişkenler hızlı değişime açıktır. Yöneticiler standart ve katı değil esnek olmalı, yeni öneri ve değişmelere açık bulunmalıdır(Özgüven, 2000:60-61).

Mesleki eğitimin ilkeleri incelendiğinde özellikle mesleki eğitimde rehberlik ve yönlendirmenin önemini vurgulayan 3. İlke araştırma konumuzla doğrudan ilgilidir. Gerçekte öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmeleri ilkelerin tümünü etkileyecek bir öneme sahiptir.

1.2. Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme

1.2.1. Rehberlik

Eğitimin amacı, genel anlamda bireyin özünü gerçekleştirmesine ve topluma yararlı olmasına yardımcı olmaktır. Ancak toplumsal değişme hızının gittikçe artmasının üzerine bireylerin bilgili ve varolan duruma uyum gösteren bireyler olarak değil, hızla değişen ve karmaşık hale gelen toplumda ortaya çıkmakta olan sorunlarla başa çıkabilecek ve durmadan değişen çevresine uyum gösterebilecek bireyler olarak yetiştirmeleri gereği daha çok hissedilmektedir.

Bu soruna çözüm bulabilecek alanda kuşkusuz Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) hizmetleri olacaktır. İnsan kendini gerçekleştirme çabasını sürdürürken önemli ya da önemsiz farkında olmadan birtakım tercihler yapmakta kararlar almaktadır. Kişiler karar verirken daha çok bilinçli ve daha az gelişmiş davranmasına dış baskılardan ve iç çatışmalardan arınık olmasına yardımcı olmak, bireylerin var olan tüm gizil güçlerini, yeteneklerini, kapasitelerini ortaya koymaları, uygulama alanlarına yansıtmaları, gelişmeleri, daha verimli ve mutlu olmaları rehberliğin en önemli amacıdır(Akbıyık,2002).

Fiziksel ve toplumsal yaşamla ilgili olgulardan kaynaklanan sorunların ve bunlara bulunmuş çözüm yollarının tanıtılması ve karşılaşılabilecek yeni sorunlara çözüm bulabilme becerilerinin geliştirilmesi, okullarda çeşitli ders konularının amacını oluşturmaktadır. Ancak, bir kimsenin kendi yaşamında karşılaştığı kişisel sorunlar hiçbir dersin konusu değildir. Bu "Rehberlik ve Psikolojik Danışma" servisinin işidir(www.fatih.edu.tr,2003).

“Rehberlik, kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır” (Kepçeoğlu,1990:11).

Rehberlik, danışana belli bir yol gösterip o yolu izlemesini istemek değil, çeşitli yolların avantajlı ve dezavantajlı yollarını tartışıp, kendisine uygun olanı seçebilmede bireye yardımcı olmaktır(www.fatihkoleji.com,2003).

Rehberlik genellikle bireye doğru yolu gösterme, ona tek yönlü doğrudan yardım şeklinde yanlış bir tanımla anılmaktadır. Oysa doğru yolu göstermekten öte doğru yolun görülmesine yardımcı olmak seçenekleri arttırmak amacındadır. Bu amaç ise karşılıklı etkileşim ile gerçekleşebilir, yardım alan kişinin bu hizmetin yararına inanması şarttır(www.balcova.com,2003)

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bireye kişisel sorunları için gerekli olan olgusal bilgileri sağlayan kişinin isteklerini ve imkanlarını, çeşitli özelliklerini tanımasına yardımcı olan ve nihayet bu bilgilerden yararlanarak özünü gerçekleştirmesine yardım eden bir hizmettir(Çiftçi,2002:31)

1.2.2. Rehberliğin İçeriği

Rehberlik bir süreçtir: Rehberlik çalışmalarının olumlu sonuç vermesi için süreye ihtiyaç vardır, rehberlik hizmetleri sürekli dir. Rehberlik bir tek olay ya da işlem değildir; rehberlik belirli basamakları bulunan ve birbirine dayalı olan bir dizi etkinlikleri kapsamaktadır.

Rehberlik bireye yardım etme işidir: Rehberlik yardımı psikolojik ve amaçlı bir yardımdır. Yardımı alanda, verende önemlidir. Rehberlik yardımının etkililiği, yardımı alanın istekliliği ve bu yardımı almaya hazır oluş derecesi ile yakından ilgilidir.

Rehberlik yardımı bireye dönüktür: Rehberlik hizmetlerinin merkezinde birey vardır. Okul ortamında rehberliğin ilgilendiği birey öğrencidir. Her öğrenci geliştirilebilecek bir kapasiteye sahiptir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır: Rehberlik çalışmaları bilimseldir. Rehberlik ve psikolojik danışma alanı öğrenime dayalı, özel bir uzmanlık alanıdır. Onun için, rehberlik hizmetleri bu alanda yetişmiş uzman kişilerce profesyonel bir düzeyde sunulduğu takdirde etkili olabilir.

Rehberliğin esası bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir: “Kendini gerçekleştirme” psikolojik danışma ve rehberlik yardımının bütün boyutlarının içine alan bir kavramdır. Rehberlik yardımı ile bireyin kendini anlamasına önem verilir. Bireyin kendini anlaması, problemlerini çözebilmesi, kendine en uygun seçimleri yaparak gerçekçi kararlar alabilmesi, kendi kapasitelerini en uygun bir düzeyde geliştirebilmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapabilmesi, v.b. psikolojik danışma ve rehberlik yardımının esasını oluşturur(Kepçeoğlu,1990;8-9-10).

Rehberlik ve psikolojik danışmanın öğretimden farklarından biri rehberliğin öğrencinin davranış ve düşüncelerinin içeriğiyle ilgili olmamasıdır. Rehberlik için önemli olan; öğrencinin, öğretim veya diğer dış etkiler ya da bireysel kaynaklarıyla duygu, düşünce, davranışlarını oluştururken, bunların ve bunlarla ilgili etkilerin kendileri için anlamı ve işlevini fark etmesidir.

Öğrencilerin sadece bilişsel kapasitelerinin geliştirilmesi onun eğitildiği anlamına gelmez. Çağdaş eğitim yaklaşımlarının tümünde çocuğun tüm yönleriyle geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Rehberlik hizmetleri yoluyla kazandırılacak niteliklerin önemli bir bölümü için kritik dönemler ilköğretim çağı içerisinde. İlköğretimden sonra iş hayatına atılacak ya da çeşitli üst öğrenim kurumlarına yönelmesi gereken bireyleri, bu konuda verecekleri kararların sağlıklı olması için, kendilerine katkı sağlayacak rehberlik hizmetlerinden mahrum bırakmak, çağdaş eğitim ve demokrasi ilkelerine uygun olmayacaktır. İlköğretim düzeyinde rehberlik hizmetlerinin verilmesi, daha üst öğretim basamaklarında sunulacak olan rehberlik hizmetlerinin verimliliğini artıracaktır(Kuzgun,1999;5).

Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır. Rehberlik anlayışı, her türlü çalışması ile öğrenciyi merkez alan bir eğitim sistemini öngörür. Rehberlik uygulamalarında öğrenci ile yakından ilgili olan herkesin anlayış ve işbirliği içinde çalışması gerekir.

Rehberlik yardımının esası, öğrencilerin kendi kişiliklerini daha iyi anlamalarını, problemlerine çözüm yolları bulmada onların kendi kendilerine yeter bir duruma gelmelerini sağlamaktır.

Rehberlik bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal olan bütün kapasitelerini kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun bir düzeyde geliştirmesi için öğrencilere yardım etmelidir. Öğrencilere rehberlik yardımı verirken onları türlü yönleri ile tanımak gerekir.

Rehberlik uygulamaları her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalı ve hizmetler planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde sunulmalıdır (Kepçeoğlu,1990:17-18).

PDR programında **gelişimsel anlayışa uygun olarak duygusal ve sosyal gelişime yönelik**; ergenlik dönemi, aile ve çevreyle olumlu ilişkiler geliştirme, yaşam becerileri, toplumsal yaşam, kendini gerçekleştirmekte olan sağlıklı bireyin özelliklerini içeren gelişen insan bölümü ile ailedeki sosyal ve psikolojik rollere hazırlık ve aile kurmayla ilgili aile yaşamı bölümü yer almaktadır(Saldıoğlu,2002).

1.2.3. Rehberlik Çeşitleri

Bireyler gelişimlerinin her aşamasında karşılaştıkları sorunlar ve gelişim görevleri ile uğraşmaktadır, kendilerini her yönüyle bir bütün olarak değerlendirip aileleriyle, çevreleriyle, kişilikleriyle uyum içerisinde yaşamak konusunda yardım alabilecekleri en önemli hizmet alanı PDR hizmetleridir. PDR hizmet çeşitleri kısaca şu şekilde açıklanabilir.

Boş zamanların verimli bir biçimde doldurulması hususundaki yardımlar “*boş zaman rehberliği*”, öğrencinin, hem beden hem de ruh sağlığı ile ilgilenen rehberlik dalı da “*sağlık rehberliğidir*”. “*Karakter Rehberliği*” ise; bireyin ahlâki ve manevî değerlerinin geliştirilmesine yöneliktir. Bir öğrencinin o anda ve gelecekte iyi bir aile üyesi olabilmesi için gerekli özellikleri kazanmasına yardımcı olmaya yönelik rehberlik “*Aile Üyeliği Rehberliği*”; bir öğrencinin ait olduğu çevrenin ve toplumun, verimli ve faydalı bir üyesi olmasına yönelik olan da “*Yurttaşlık Rehberliği*” ’nin konusudur.

Okul seçimi, uygulanan eğitim programlarına uyum, “*eğitim rehberliği*” alanı içinde düşünülür. Bir mesleğe hazırlama, meslek seçme, iş bulma ve işte ilerleme gibi konular “*mesleki rehberlik*” alanına girmektedir(Kahya,2002).

“*Eğitsel ve meslekî rehberlikle*” ilgili olarak da okulu, kurallarını ve çevresinin eğitim olanaklarını tanıma, etkin öğrenme, alan seçimi, serbest zaman kullanımı, meslekleri inceleme, üniversite giriş sınavları, yüksek öğretim ve tercihler, işe ve mesleğe hazırlık bölümleri bulunmaktadır(Saldıoğlu,2002).

Rehberlik programın da, sınıf öğretmenin de önemli ve vazgeçilmez bir yeri olduğu pek çok uzman/yazar tarafından dile getirilmiştir. Daha 1959’larda A.B.D.de bu alandaki temel ilkelerden biri olarak“öğretmenin, rehberlik programındaki rolü yaşamsaldır” ifadesi yer almıştır(Çakır, 2002).

Kuşkusuz ki okulda öğretmenin öncelikli görevi ders vermektir. Ancak, öğretmen aynı zamanda, rehberlik hizmetlerini yürütecek takımın vazgeçilmez bir üyesidir. Çünkü öğretmen öğrencinin her yönüyle tüm olarak gelişimi ve uyumundan birinci derecede sorumlu olan kişidir. Yöneticisi, uzmanı, öğretmeni ve diğer elemanları ile birlikte, eğitim sürecinde görev alan tüm personelin ortak amacı, öğrencinin, kendini gerçekleştirmesine uygun ortam sağlamaktır. Kuşkusuz, öğretmen, öğrenci ile daha uzun süre bir arada olduğu için onun gelişimini daha yakından izleme; böylece eğitimsel, meslekî, kişisel ve sosyal problemlerin daha iyi tanıma ve ona yardımcı olmaya uygun bir konumdadır. Bu durum, sınıf öğretmenine,

rehberlik açısından önemli görev ve sorumluluklar yüklenilmesinin temel gerekçelerinden birini oluşturur.

Bu rol kapsamında öğretmenden beklenen işlev, eğer okulda görevli rehberlik uzmanı varsa, onu “kabul etme”, uzmanlığından yararlanma, rehberlik programının hazırlanması ve uygulanmasına yardımcı olma, bu çalışmaları destekleme, uzmanla iş birliği yapma ve takım çalışması anlayışı içinde programa destek ve katkı sağlamadır. Okulda uzman yoksa; Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki uzmanlar ile birlikte çalışması, çevredeki kaynak kişi ve kurumları araştırıp ilgililerle etkileşime girmesi ve bu hizmetler konusunda kendini geliştirmesi ve burada sıralanan rollerini gerçekleştirmesi gerekir(Yeşilyaprak,2002).

1.3. Mesleki Rehberlik ve Önemi

Mesleki rehberlik ve yöneltme, bireylerin türlü “meslekleri tanımaları” ve kendi kişisel özelliklerini” tanımaları ve bu bilgilerin ışığında kendilerine en uygun olan meslekleri seçmeleri sürecidir. Mesleki psikolojik danışma ise bu amaçla yapılan “bireysel” ya da “grupla” psikolojik danışma hizmetleridir. Bu anlamda, rehberlik ve yöneltme bireye kendisi hakkında ve çevresindeki olanaklar ve meslekler hakkında bilgi sahibi olmasına, doğru ve yerinde kararlar verebilmesine yardım olarak tanımlanabilir(Özgüven,2001).

Meslek seçimi sorunu 1950'lerden önce "kimler hangi mesleklere uygundur", kimler hangi mesleklerde başarılı olur gibi sorulara ve iş arama durumundaki "bir kimseyi uygun bir işe yerleştirmenin" tekniklerini araştırmaya ağırlık vermekte idi. 1950'lerden sonra bu sorular yerine, "bireyin mesleki amaçları nasıl oluşur, nasıl gelişir ve nasıl uygulanmaya konur; bir kimse hayatının çeşitli evrelerinde ne gibi seçme ve karar durumları ile karşılaşır ve hangi etmenler bireylerin uygun seçimler yapmalarını etkiler, gibi sorulara yönelmiş, böylece mesleki gelişim evrelerini inceleyen "meslek psikolojisi" önem kazanmıştır(Özgüven,2000:132).

Yaklaşık XX. asrın ortalarında, "toplumcu" insan felsefesi yanında "bireyci" insan felsefelerinin de güçlenmesi "insan hakları" hareketinin ağırlık kazanması, bireyin "değerli" ve problemlerini çözmede "güçlü" olduğunu belirten "insancı" düşüncelerin birlikte etkileri ile mesleki rehberliğin temel görüşlerinde de değişiklikler olmuştur. İş verimi yerine "bireyi" merkeze alan bireyin mesleğe uyum ve mutluluğunu amaçlayan eğilimler ortaya çıkmıştır. Meslek seçme ve yönlendirme hizmetleri meslek seçimini bireyin yaşam boyu sürdüreceği uğraşları, meslek seçim ve kararlarını bir mesleki gelişim süreci içinde ele alan bir yaklaşıma dönüştürdü ve bireyin "gereksinmelerini", "gelişimini", "isteklerini" ve "benlik tasarımı" esas alan meslek seçme kavramları ortaya çıktı, bireyin "kendisini gerçekleştirme" temel bir amaç haline geldi(Özgüven,2000: 132).

1.3.1. Mesleki Rehberlik

Mesleki rehberlik, psikolojik danışma ve rehberliğin özel bir alanıdır. Meslek rehberliği, kişiye eğitim ve meslek alanlarında başarı için gerekli özellikler, eğitim ve meslek imkanları hakkında bilgi vermeyi, meslek kararını etkileyen kişisel-sosyal faktörleri incelemeyi ve bireyin sağlıklı karar verebilmesi için yapılan yardımları kapsar.

Meslek rehberliğinin temel amacı, bireylerin zengin, ayrıntılı, gelişmiş ve gerçekçi bir öz kavramına sahip olmalarına yardımcı olmaktır. Öz kavramı, çevre ile etkileşim yoluyla oluşur ve gelişir. Meslek seçimi de öz kavramının gelişimine paralel olarak zaman zaman verilen ve giderek olgunlaşan bir dizi kararın ürünüdür.

Meslek seçimi, bireyin girmek istediği (tercih ettiği) meslekler arasından girme olasılığı en yüksek olana yönelmesidir.

Her insan doğuştan getirdiği kendisine özgü yetenekleri, potansiyeli farklı gizli güçleri vardır. İnsanlar yaşamları boyunca bunları ortaya koymak, kullanmak ve geliştirmek ister. Bütün bu olanakları sağlayacak olan mesleğimiz, yani işimizdir.

Bir başka deyişle doğuştan getirdiğimiz yeteneklerimizin, potansiyelimizin ve daha sonra öğrenme yoluyla kazandığımız bilgi ve becerilerin en iyi şekilde kullanılabilmesi bizim için en doğru olan meslek alanı, işin seçilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu sayede birey kendini gerçekleştirebilecek benlik kavramı sağlıklı ve kuvvetli bir şekilde gelişecek, yaptığı işi, mesleğini severek yapacaktır. Yapmış olduğu meslekten sadece maddi bir kazanç değil ruh sağlığı için çok önemli olan psikolojik doyum (kazanç) elde edilmiş olacaktır (www.fatih.edu.tr,2003).

1.3.2. Mesleki Rehberliğin Önemi:

İlköğretim ve ortaöğretim de öngörülen "yönelme" hizmetlerinin ağırlığını "eğitsel" ve "mesleki rehberlik" oluşturmaktadır. "Eğitsel Rehberlik" ile "mesleki rehberlik" birbirleri ile çok yakından ilişkilidir, pek çok ortak yanları vardır. "Eğitsel rehberlik," öğrencinin yetenekleri ve ilgileri dikkate alınarak okuldaki eğitim olanaklarından, kendi ihtiyaçlarına en uygun düşecek, kendini en iyi gerçekleştirecek bir öğretim programını izlemesine yardım sağlamaktır. Bu da çoğu zaman gencin belli bir meslek dalına doğru gelişmesini sağlar. "Mesleki rehberlikte" de kişinin yetenekleri ve belli bir işin veya mesleğin gerekleri dikkate alınarak, bireyi hayatta en çok mutlu olacağı ve topluma en çok katkıda bulunabileceği bir mesleğe girmesine yardım edilmektedir.

Eğitsel ve mesleki rehberlik öğrencileri arzu ettiği mesleğe hazırlayacak eğitim-öğretim kurumuna yönlendirmek; ona yetenek ve ilgilerini geliştirme olanaklarını tanıtmak, yeni olanaklar yaratmak ve bunlardan yararlanmasını sağlamayı da kapsar.

Bireyin seçme özgürlüğünü doğru tercihler yapabilme doğrultusunda kullanabilmesi için, neyi niçin istediğini, ne gibi bedensel, zihinsel ve ekonomik olanaklara sahip olduğunu bilmesi yani kendini tanıması gerekir. Aynı şekilde, sağlıklı bir seçim için mevcut seçenekleri , gerektirdiği nitelikler ve sağladıkları olanaklar açısından değerlendirmek gereklidir(Kuzgun,2000:7).

Mesleki rehberlik ve yönlendirme, bireylerin türlü "meslekleri tanımları" ve "kendi kişisel özelliklerini" tanımları ve bu bilgilerin ışığında kendilerine en uygun olan meslekleri seçmeleri, sürecidir. Bu anlamda, rehberlik ve yönlendirme bireye kendisi hakkında ve çevresindeki olanaklar ve meslekler hakkında bilgi sahibi olmasına, doğru ve yerinde kararlar verebilmesine yardım olarak tanımlanabilir.

Danışmanın bilgileri analiz etme, değerlendirme, bilgi verme ve yorumlama işlevinin, kişinin bireysel kararına yardımcı teknik bir hizmet olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Rehberlik, bireye rağmen birey hakkında kararlar almak değil, bireyin uygun kararlar almasında yardımcı olmaktır.

Her zaman için en güzel meslek, bireyin özellik ve koşullarını en uygun olan onu en çok tatmin edecek olan meslektir. Kısaca bireye her yönden en uygun olan meslektir. Bunun için bireyin

- Kişilik Özellikleri
- Yetenekleri
- İlgileri, göz önüne alınmalıdır.

1.3.3. Mesleki Rehberlik Çalışmalarının Aşamaları:

Mesleğe yönelmede; bireyi tanımak, onun yetenek ve ilgilerini belirlemek, meslekleri tüm özellikleri ile tanımak, bu bilgilerin ışığı altında, bireyi kendi özelliklerine uygun bir mesleğe yönlendirmek, onun verimli olabileceği meslekleri araştırmak ve bireye, bunlar arasında seçim yapmak fırsatını vermek, mesleğe yönlendirme hizmetlerinin temel amacıdır.

Bir "karar verme" süreci olan meslek seçiminin ilk iki aşaması, "bireyin kendisi" ve "meslek alanı" ile ilgili geçerli bilgilerin sağlanmasını gerektirir. Meslek seçimi kararına götüren üçüncü aşaması ise, "bireye ilişkin kişisel niteliklerle, olası

mesleklerin gerektirdiği nitelikler ve koşullar arasında bağıntı kurulmasıdır"(Özgülven,2000:139).

1. Aşama öğrencileri tanıma
2. Aşama mesleklerin incelenmesi
3. Aşama bireylerin kişisel nitelikleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bağlantı kurma

Öğrencileri Tanıma

Genel olarak psikolojik danışma ve rehberlikte öğrencileri tanıma çalışmalarının en belirgin amacı onların kendilerini daha iyi tanımalarına yardımcı olmaktır.

Öğrenciyi tanıırken dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- Fiziksel özellikleri
- Cinsiyet, boy, yaş, ağırlık
- Sağlık durumu
- Gelişme büyüme özellikleri
- Enerjiklik durumu
- Görünüşü, ses tonu
- Bedensel özellikleri, arızaları
- Kişilik özellikleri
- Zeka durumu
- Özel yetenekleri
- Tavırları, ilgileri, değer sistemi
- İhtiyaçları, motivasyonu, umuları
- Heyecan dengesi, duygusal olgunluğu, sosyal olgunluk derecesi
- Kılık, kıyafeti, temizliği, tertipliği, davranış özellikleri
- Akademik özellikleri ve okul faaliyetleri
- Okuldaki genel başarı derecesi, kuvvetli ve zayıf dersler

- Boş zaman merakları
- Okuldaki kol faaliyetleri, sosyal ve kültürel etkinliklere katılma durumu
- Çalışma tarzı, alışkanlıkları, iş tecrübesi
- Sosyal şartlar
- Ailenin sosyo-ekonomik durumu
- Ailenin ihtiyacı
- Etkilemesi mümkün yaşantı ve tecrübeleri

Öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlamak bakımından yönlendirme çalışmaları çok önemlidir. Öğrencinin ilgi ve yeteneklerini tanımak, yaratıcı gücünü ortaya çıkarmak, öğrencinin geleceği ile ilgili kararlar vermesinde ve gelecekte yapacağı meslek hakkında bilinçlenmesinde mesleki rehberliğe ihtiyaç vardır bu rehberlik çeşidinin amacına ulaşabilmesi için öncelikle öğrencinin özelliklerinin tanınması yararlı olacaktır.

Mesleklerin İncelenmesi

Mesleki rehberlik amacı ile mesleklerin incelenmesi ve meslekler hakkındaki bilgilerin bireylere verilmesi oldukça kapsamlı ve türlü tekniklerin kullanılmasını gerektiren sürekli bir iştir. Girilebilecek mesleklerin çok sayıda olması mesleklerin incelenmesinde önemli güçlükler getirmektedir. Kaldı ki bugün bütün meslekler hakkında incelemeye dayalı yeterli bilgi bulunduğu söylenemez. Özellikle mesleklerin gerektirdiği yetenek ve kişilik özelliklerinin neler olduğu da açıkça bilinmemektedir.

Meslekler incelenirken;

- Mesleğin esasını oluşturan işin özellikleri nelerdir?
- Çalışma ortamı nasıldır?
- Çalışma koşulları nasıldır?
- Çalışanda aranan nitelikler nelerdir?
- Mesleğe girişte sınırlamalar var mıdır?

- Meslekte personel ihtiyacı ve personel alma eğilimi nasıldır?
Sorularına yanıt aranmalıdır.

Bireyin Kişisel Nitelikleri İle Mesleklerin Gerektirdiği Özellikler Arasında Bağlantı Kurma

Kişisel niteliklerle mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bir bağ kurma ve böylece bireye uygun olan meslekleri ortaya çıkarma, doğrudan doğruya bir seçim yapmaya karar verme sürecidir. Mesleki rehberlik amacı ile de olsa seçim yapma ve karar verme hak ve sorumluluğun bireye bırakılması gerektiği her zaman hatırlanmalıdır.

Mesleki seçim yapma zaman içinde oluşan uzun bir süreçtir. Kişinin değişen kişilik özellikleri bunun yanında her zaman değişen, yeni boyut kazanan mesleklerin durumu bunlar arasında bağlantı kurmayı güçleştirmektedir.

Mesleki psikolojik danışmanın amacı; psikolojik danışma ilkeleri içinde kalarak bireysel ya da küçük gruplar halinde bireylerle yüz yüze gelip, onların meslek seçimine ilişkin sorunlarına yardımcı olmaktır. Ancak bu yardımın etkinliği daha çok birey ve meslekler hakkında bilgilerin hazır bulundurulmasına bağlıdır.

Olgunluk düzeyi ne olursa olsun psikolojik danışma yardımı sağlanmış olsa da hiçbir bireyin çok kısa bir sürede gireceği mesleğe ilişkin karar vermesi beklenemez. Bu danışma hizmeti her bireye açık ve sürekli olmalıdır(www.fatih.edu.tr,2003).

1.4. Mesleki Rehberlik ve Yönelme Süreci

1.4.1. Yönelme

Yönelme, farklı öğretim kademelerinde, işlevleri, derinliği ve genişliği farklı olan bir süreçtir. Yönelme öğrenimin belli bir noktasında yapılan bir hizmet gibi düşünülmemeli, eğitim-öğretim hizmetleri süresince Eğitim sisteminin her aşamasında dikkate alınması gereken bir hizmet olarak algılanmalıdır.

Ortak ve ilişkili yönleri olan bir seri ünitenin etkileşimine "sistem" denilmektedir. Toplumun alt sistemi olan eğitim sistemi ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim alt sistemlerinden oluşmaktadır. Bugüne kadar getirilen eğitim sistemleri öğrencileri ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda mesleğe yönelmeyi ve yüksek öğretime hazırlamayı amaçlamışlardır(Özgüven,2000:133).

Eğitim süreci boyunca okullarda yürütülen yönlendirme çalışmaları, eğitimsel yönlendirme ve mesleki yönlendirme olmak üzere iki gruba ayrılır. Eğitimsel sorunlarla ilgili olarak eğitim sisteminde bireye ve bireylere götürülen yardım etkinliklerine *eğitimsel yönlendirme*, bireye mesleksi tercihler yapmasında, bir meslek alanına yönelmesinde, bu meslek alanı içinde bir meslek seçmesinde ve mesleğe hazırlanmasında götürülecek etkinlikleri içeren yönlendirme çalışmalarına *meslekî yönlendirme* denilmektedir(Arslan,Kılıç,2002).

1.4.2. Yönelmede İzlenecek Genel İlkeler

Öğrencilerin yöneltilmelerinde dikkate alınması gereken genel ve temel ilkeler (Arslan,Kılıç,2003) aşağıda özet olarak belirtilmiştir.

Bireysel sorumluluk ilkesi

Yönelme gücendirici, zorlayıcı değil, özendirici, kişinin kararının gerçekçi olması yönünde yol gösterici olmalı, hangi programa gireceği hususundaki son kararı

bireyin kendisi vermelii ve bunun sorumluluğunu kendisi taşımalıdır.

Sürekliлик

Yöneltilme, ilköğretimin sonunda ve ortaöğretimin başında, eğitim sürecinin bir noktasında yapılacak tek bir seçme veya giriş sınavı ile değil, bir süreç olarak düşünölmeli, okulöncesinden başlayarak öğrenci hakkında öğrenimi boyunca yapılacak sürekli gözlem ve değerlendirmelerden elde edilen bilgilerin birikimine göre yapılmalıdır.

Fırsat eşitliği ilkesi

Yöneltilme, eleme sınavlarında olduğu gibi, öğrencilerin bir kısmını seçen, diğerlerini program dışı bırakan bir tutumla değil, öğrencilerin tümüne fırsat eşitliği sağlayacak şekilde yapılmalı, istek, ilgi ve yeteneklerine göre yetişmeleri sağlanmalı, "herkesin" başarılı olabileceği bir programa girmesi amaç edinilmeli, olanaklar araştırılmalı ve kişi desteklenmelidir.

Bütönlük

Yöneltilme, "öğgün" ve "yaygın eğitim" sistemini içine alacak şekilde bir bütönlük içinde ilköğretim ve ortaöğretimdeki tüm öğrencileri kapsmalı, sistemde kalan öğrenciler kadar, eğitim sisteminden ayrılan öğrencilerin yerleştirilmelerini de içine almalı, kimse "yalnız" bırakılmamalıdır.

"Meslekî yönlendirme yalnız belli yaşlardaki öğrencilere belli yıllarda götürölen bir yardım olmamalıdır" ilkesinden yola çıkılarak meslekî yönlendirme konusunda son yıllarda sıkça uygulanan *mesleksel gelişme* (vocational development) kavramı üzerinde durulmalıdır. Bu kavram, mesleğe yönelme, meslek seçimi, mesleğe giriş, mesleğe uyum, meslekte gelişme ve meslekte emekli oluşu kapsayan bir kavramdır. Bu açıdan ele alındığında meslekî yönlendirme okul sürecini aşan, bireyin kariyer gelişimini izleyen bir hizmet yelpazesini olarak algılanmalıdır.

Arslan ve Kılıç(2002)'a göre, mesleki yönlendirmede üzerinde durulması gereken hususlar şunlardır:

- a. Öğrencinin okul yaşamının erken yıllarında çalışmalar başlatılmalıdır.
- b. Mesleğe yöneltme için sürekliliği olan bir program seçilmelidir.
- c. Gelişme ve olgunlaşma vurgulanmalıdır.
- d. Belirli bir mesleği zamanından önce seçme baskısından bireyi kurtarmaya çalışılmalıdır.
- e. Öğrencinin psikolojik ve sosyal özelliklerine ilişkin geniş ölçüde bilgi sahibi olunmalıdır.
- f. Belirli bir meslek ya da iş yerine meslek seçme ve hazırlama konusu *kariyer* kavramı içinde ele alınmalıdır.
- g. Öğretim, bireyin meslek seçmesi gibi kısıtlı bir iş ya da eylem için olmaktan çok mesleksi gelişim kavramı içinde ele alınmalıdır.

İlköğretim süresince verilecek rehberlik hizmetleri, öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlamaktır. Bu da çocuğun öğrenim yaşantıları üzerinde düşünmesine, bunları anlamlandırmasına ve değerlendirmesine yardımcı olmakla gerçekleştirilebilir(Kahya,2002).

“Eğitim-öğretim sürecinin en önemli basamaklarından birisi olan ilköğretim dönemidir, ilköğretimin 8 yıla çıkarılması ile önemi ve sorumlulukları da artmıştır. İlköğretim çağındaki özellikle 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin artık yavaş yavaş da olsa kişilikleri gelişmeye başlamış ve yaşamları ile ilgili bazı kararları vermeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerde mesleki bilincin oluşması ana okuluna kadar inmektedir. Bu bilincin 8. Sınıf öğrencilerinde aniden oluşması beklenemez. Bu oldukça uzun bir süreçtir. Okulöncesi dönem çocuğuna hissettirilmesi gereken; insanların bir işe sahip oldukları, çalışmalarını gerektiği ve kendilerinin de ileride bir işe sahip olacağı bilincidir. İlköğretime adım atan çocuk okuma-yazmayı öğrenmesi ile açılan pencereden dünyayı daha fazla tanımaya başlar. Okul ortamının oluşturduğu sosyal çevrede çeşitli meslek gruplarını daha iyi tanımaya, iş ve insanlar arasındaki bağı kendi kafasında daha güçlü anlamlandırmaya başlar. 6, 7 ve 8.

Sınıflar meslek bilinci oluşumunun hız kazandığı ve mesleki rehberliğin öneminin arttığı sınıflardır. Özellikle 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin ortaöğretime gitmeden önce hangi programlara yönelecekleri bilincine varmaları gerekmektedir(Yelken,2002).

1.4.3. İlköğretimde Yönelme

İlköğretim, öğrencilerin temel beceriler kazandığı bir üst öğretime ve hayata hazırlandığı bir eğitimidir. Meslek seçimi süresinin basamaklarından biri olan kendini doğru, ayrıntılı, ve gerçekçi olarak değerlendirmenin önemli bir basamağı ilköğretimde atılmaktadır. Bir meslek ve mesleğe hazırlayıcı eğitim programını seçme durumunda olan bireyin öncelikle kendi bedensel ve zihinsel yeteneklerinin ne olduğu hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Kendi ilgi, yetenek, kişilik özelliklerini bilen bir birey kendisine açık olan meslek ve eğitim seçeneklerini görebilir ve geleceğine ilişkin kararları doğru biçimde değerlendirebilir. Meslek çeşitlerinin gereklerini yeterince öğrenme olanağı bulamayan bireyler, kendilerini mesleki gereklilikler yönünden değerlendirmede güçlükler yaşayacaktır. Bu bakımdan ilköğretimde meslekler ve iş hayatı hakkında öğrencilere bilgi vermek ve onları meslekleri incelemeye güdülemek rehberliğin temel hedeflerinden biri olmalıdır(MEB, 2002:33).

İlköğretim bir "bütün" olarak toplumdaki çağ nüfusu dahil, farklı yetenek düzeyindeki tüm çocukları kapsar. Seçimsiz herkese açık ve zorunlu olan bir eğitimidir. Bu niteliği ile içerik olarak ilköğretim programı T.C. vatandaşlık bilgilerini, hızla değişen ülkemiz ve dünya koşullarına uyum sağlayabilmek için gerekli temel ve genel bilgileri kapsar.

Zorunlu eğitim çağındaki çocukların tümünün ilköğretim görmesi gerektiğinden, eğitim sisteminin bütünlük ilkesi içinde, nitelikleri yönünden "özel eğitim" ve "özel koruma" ya gereksinimi olan çocuklar içinde, ilköğretim kapsamına dahil özel eğitim programları da açılabilir.

İlköğretim yılları, çocukların her yönden gelişimlerinin hızlı olarak devam ettiği bir döneme rastlamaktadır. Bu nedenle, yapılacak rehberlik ve yöneltme hizmetlerinde, çocukların "gelişim özelliklerinin" göz önünde bulundurulması gerekir. Aşağıda, ilköğretim de geliştirilmesi gerekli özelliklerin başlıcaları belirtilmiştir(Özgüven, 2000:292).

- a. Çocukların gündelik yaşamları için gerekli olan fiziksel becerileri ve kavramları geliştirme.
- b. Çocuklara yaşatları ile birlikte olma, paylaşma, olumlu arkadaş ve insan ilişkileri kazandırma.
- c. Öğrencinin kendisini tanıma, benlik kavramı geliştirme, benlik tasarımı ile tutarlı değerler sistemi geliştirme.
- d. Çocukların cinsiyetlerine uygun bir cinsel kimlik geliştirmeleri.
- e. Kişisel özerklik kazanma, özerkliğinin sınırlarını bilme, çevresi ile uyumlu ilişkiler kurma.
- f. Kişisel sorumluluk alma, başladığı bir şeyi tamamlama gibi konular da gelişmeleri gerekmektedir.

İlköğretimde rehberlik hizmetleri gerek ülkemizde gerekse dünyada ihmal edilmiş ve genellikle orta öğretim düzeyinde rehberlik hizmetlerine ağırlık verilmiştir. Ancak dünyada 60'lı yıllar, ülkemizde ise 90'lı yıllardan itibaren bu konuya olan ilgi yoğunlaşmış ve önemi artmıştır(Kuzgun,1999:5).

İlköğretim süresince verilecek rehberlik hizmetlerinin amacı; öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlamaktır. Bu da çocuğun öğrenim yaşantıları üzerinde düşünmesine, bunları anlamlandırmasına ve değerlendirmesine yardımcı olmakla gerçekleştirilebilir. Bu amaca ulaşmada özellikle okul müdürü, müdür yardımcıları ve öğretmenlerine de büyük görevler düşmektedir(Kuzgun,1999:7).

Rehberlik hizmetlerinin kriz ya da problem durumlarına çözüm bulmak olarak gören klasik yaklaşımlara bir tepki olarak ortaya çıkan gelişimsel rehberlik yaklaşımına göre, bireylerin hayatlarının her döneminde başarmaları gereken bir takım gelişim görevleri vardır

İlköğretim düzeyinde öğrencilerin yaşı gereği gelişimsel rehberliğe ihtiyaçları vardır. "Okul danışmanının görevi, gelişimsel rehberlik programları ile ilkokul öğrencilerinin sosyal, kişisel, eğitsel ve mesleki alanlarda beceriler kazanmasına bireysel ya da grup çalışmaları ile yardımcı olmaktır"(Çakır,2002).

Yönelme, farklı öğretim kademelerinde, işlevleri, derinliği ve genişliği farklı olan bir süreçtir. Yönelme öğrenimin belli bir noktasında yapılan bir hizmet gibi düşünülmemeli, eğitim-öğretim hizmetleri süresince eğitim sisteminin her aşamasında dikkate alınması gereken bir hizmet olarak algılanmalıdır. Ortak ve ilişkili yönleri olan bir seri ünitenin etkileşimine "sistem" denilmektedir. Toplumun alt sistemi olan eğitim sistemi ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim alt sistemlerinden oluşmaktadır. Bugüne kadar getirilen eğitim sistemleri öğrencileri ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda mesleğe yönelmeyi ve yüksek öğretime hazırlamayı amaçlamışlardır(Özgüven 2000:136).

Çoğu öğrencinin, seçim yapma fırsatına sahip olduğunu ve bunu yapabilecek yeterlilikte olduğunu bilmeye ihtiyacı vardır. Buna bağlı olarak, geleceğe hazırlanmada farklılıklarını nasıl kullanabileceklerini öğrenmeleri gerekir(Selçuk, 2003:149).

Eğitimde sağlıklı bir yönelme veya yönlendirmenin yapılabilmesi için öğrencinin çok erken yaşlarda bu alanda eğitilmesi gerekir. Bu da ilköğretimin ilk yıllarından itibaren öğretim ve rehberlik etkinliklerinin birbirlerini bütünleyici şekilde uygulanması ile gerçekleşebilir. İlköğretimde verilen temel eğitim herkes için ortak olmakla birlikte çok erken yaşlarda beliren bireysel farklılıklara da duyarlı olmalıdır. Bunun için ilköğretimin hem genel yeteneğin ve hem de özel yeteneklerin keşfedilmesine ve gelişmesine yönelik olarak düzenlenmesi gerekir(Kuzgun,2000: 358).

T.C. Anayasasından kaynaklanan, 222 sayılı İlköğretim Kanunu, 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu" ve bu yasalarda değişiklik yapan 4306 sayılı Kanunla

kabul edilen "8 yıllık sürekli ilköğretimin" temel esaslarına göre son ders yılının ikinci yarısında öğrencilerin "hayata" ve "üst öğrenime" "yöneltilmeleri" öngörülmektedir. Milli Eğitim temel Kanunu' nun "yöneltilme" ile ilgili 6. maddesinde, "bireylerin eğitimleri süresince, ilgi ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilir Milli Eğitim Sistemi her bakımdan bu yöneltilmeyi gerçekleştirecek şekilde düzenlenir. Yöneltilmede rehberlik hizmetlerinden objektif ölçme ve değerlendirme araçlarından yararlanılır" denilmektedir. 9. sınıfta yapılacak yöneltilme ise VIII. Milli Eğitim şurasında, 1971 de gündeme getirilmiş ve 1972 yılında uygulamaya konmuştur(Resmi Gazete:14335).

1.4.4. İlköğretimde Mesleki Rehberlik ve Yöneltilme Hizmetleri

Zorunlu ilköğretim sisteminin ön gördüğü rehberlik ve yöneltilme hizmetleri özet olarak aşağıdaki belirtilmiştir(Özgüven,2000:291).

1. Zorunlu ilköğretim sonunda, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda Genel Lise ve Mesleki Teknik Okul programlarından hangisine girmesinin uygun olacağının kararlaştırılması.
2. İlköğretimin sonunda "örgün" eğitim programlarından ayrılan öğrencilerin "yaygın" eğitim programlarından kendi niteliklerine uygun bir iş ve meslek alanına girmelerinin sağlanması ve desteklenmesi.
3. Okula girişinden başlayarak ilköğretim boyunca tüm öğrencilerin kendilerini ve yeteneklerini tanımalarına yardım etmek, ilgi ve yeteneklerine uygun olarak yönlendirmek.
4. Öğrencilere eğitimleri boyunca değişik iş, meslek, ticaret ve sanat alanlarını tanıma, gözleme ve deneme fırsatı vermek.

5. Üst öğrenime gidemeyecek öğrencilere iş eğitimi verilmesi, ek programlar ile meslek kazandırılması, İş ve İşçi Bulma Kurumunun,yaygın eğitimin çevredeki sanayi işletmelerinin olanaklarından yararlanılması.

1.4.5. İlköğretimde Meslek Rehberliğinin Amaçları

İlköğretim döneminde meslek rehberliğinin amaçları özetle şöyle sıralanabilir;

- Güçlü ve zayıf yönlerini tanıma, eksik veya yetersiz olduğu yönlerin geliştirme isteği duyma ve bununla ilgili fırsatları kullanma,
- Kendini doğru, gerçekçi bir biçimde algılama ve kendine saygı duyma,
- Kendini tanıma merakına sahip olma, kendine uygun eğitim, meslek ya da iş olanaklarını araştırma, inceleme çabası gösterme,
- Tüm mesleklere karşı olumlu tutum gösterme, tüm meslek üyelerine saygı duyma,
- Çalışma yaşamının gerektirdiği, başkaları ile işbirliği yapabilme, iletişim kurabilme, sorumluluk alabilme gibi kişilik özelliklerine sahip olma,
- Çocuğun kendi istek ve olanakları hakkında bilinçlenmesine ve çevre hakkında bilgi edinmesine yardımcı olmak eğitimin amacıdır.
- İnsanın ileri yaşlardaki eylem ve kararları küçük yaşlardaki yaşantılardan önemli derecede etkilenmektedir. Bu nedenle kendini tanıma, çalışma hayatının beklentilerinden haberli olma, çalışmaya ilişkin olumlu temel tutumlar kazanma, karar verme becerisi geliştirme bakımından, çocukluk önemli bir dönem olmaktadır(Kuzgun,2000:359).

1.4.6. Yöneltilme İçin Gerekli Temel Koşullar

Bir sistem ne kadar iyi olursa olsun, uygulanması için gerekli olan ön koşullar ve personel gereksinimi yerine getirilmezse, sistemin işlerliği ve etkinliği düşer. İlköğretim ve ortaöğretimde yöneltilmenin etkili olabilmesi öğrencileri yöneltilmedeki

hata payının küçük olması için "bazı koşulların", Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu ve okul yönetimi tarafından yerine getirilmesi gerekir. Bu koşulların önemli olan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

1. Ortaöğretim programları ile yüksek öğretim programları arasında "dikey" geçişlere olanak verilmeli, "genel lise" olarak bilinen programlar ile "meslek programlarını" tamamlayanların ilgili yüksek öğrenime giriş olasılıkları artırılmalı "genel eğitim" ile "meslek eğitimi" kontenjanları arasında bir denge sağlanmalıdır.
2. Ortaöğretim düzeyindeki genel eğitim ve mesleki eğitim programları ile bunlara bağlı alt "kollar" arasında "yatay" geçişler sağlanmalıdır.
3. Ortaöğretim düzeyindeki programlar ve programlara ilişkin kolların yüksek öğrenimin belirli fakülte, yüksek okul, bölüm ve dallarına hazırlayıcı nitelikte "dikey" çıkışlı programlar olarak düzenlenmeli, koşullu yatay geçişler de sağlanmalıdır.
4. Ortaöğretim ve yüksek öğretim programları arasında yatay ve dikey geçişler değerlendirilirken öğrencilerin devam ettiği programdaki ders ve çalışmaların gireceği programdakinin "aynı" olması ölçütü yerine "denk" olması ilkesinden hareket edilmeli ve özellikle meslek programlarındaki "uygulamalı" çalışmalar da değerlendirilmelidir.
5. Ortaöğretim ve yüksek öğretim düzeyindeki genel ve mesleki eğitim programları ve programlara bağlı kollar, toplumdaki teknik, sosyal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak, ortaya çıkan gereksinimlere göre geliştirilmeli, çeşitlendirilmeli ve sürekli olarak değişikliğe açık bulundurulmalıdır.
6. "Örgün eğitim" programları ile "yaygın eğitim" programları birlikte ve eğitimin bütünlüğü ilkesine uygun olarak planlanmalı, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim düzeyindeki programlardan ayrılanların yaygın eğitim programlarına

yöneltmesi ve öğrencilerin eğitim sisteminden kopmadan bir iş veya meslek kazanması olanağı sağlanmalıdır.

7. İlköğretimin sonunda ve ortaöğretim in ilk yılında yapılacak yöneltme amacına hizmet edecek şekilde Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü veya ÖSYM tarafından ülke çapında, tüm eğitim programlarına devam eden öğrencilere, genel yetenek, özel yetenek ve ders gruplarına ilişkin standart başarı testleri uygulanmalı, "sonuçlar" ve yorumlar için gereken normlar ile birlikte doğrudan okulların rehberlik örgütüne yollanmalıdır. Böylece, okul psikolojik danışma ve rehberlik örgütleri yöneltme için gerekli bilgi birikimi yönünden desteklenmelidir.

8. Yöneltmenin yapılabilmesi için öğrenciler okulöncesi ve ilköğretime girişlerinden başlayarak sürekli gözlenmeli, elde edilen veriler, test sonuçları, yetenek, ilgi, kişilik güdü düzeyleri ve başarılarına ilişkin bilgiler bilgisayar olanaklarından da yararlanarak sistemli bir şekilde toplanmalıdır. Bu bilgilerin tümü değilse bile "özeti" öğrenci ile birlikte bir sonraki okula gönderilmelidir.

9. Yöneltme gibi karmaşık ve çok yönlü bir hizmetin etkili bir biçimde uygulanabilmesi için yöneltme işlerini yürütecek Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanları yetişmesine hız verilmelidir. Diğer yandan halen okullarda danışman görevi yapan, aslında rehberlik konusunda yetişmemiş olan sınıf öğretmenleri hizmet için de yetiştirilmelidir. Okullar, yöneltmenin yapılacağı mekan, ölçme araçları, bilgisayar ve personel yönünden desteklenmelidir.

1.4.6.1. Yöneltmede Yararlanabilecek Kaynaklar

Radyo, Televizyon ve Filmler:

Yöneltme ile ilgili meslek filmleri yapılarak meslek hakkında geniş bilgiler verilmeli ve gerçek yaşama birebir dayanmalıdırlar.

Bu bilgi verme yolları, birçok Avrupa ülkesinde kullanılmaktadır. Bu yollar, toplum ve meslek hayatı ile ilgili bir öğretime destek olarak okul çerçevesinde kullanılabilir. Yine bu yollar, doğrudan doğruya büyük bir halk kütlesine de hitap edebilir(Reuchlin, 1970:140).

Yayınlar

Yönelme ile görevli kişilerin aydınlatılması vesilesiyle, bazı kuruluşların, her öğrenim seviyesinin sağlayacağı okul ve meslek imkanları hakkında, çocuklara ve ana babalarına da hitap edebilecek belgeler yayınlanmalıdır(Reuchlin, 1970:143).

Sohbet ve Sergiler:

Ana babalara (ve gerekirse çocukları) okul ve meslek rehberliği konusunda aydınlatmak üzere, sohbet toplantıları düzenlenebilir. Bu toplantılar, bizzat okul tarafından ya da okul-aile birlikleri tarafından düzenlenerek ve çoğu zaman akşamları okul salonlarında yapılır. Bu toplantıların amacı;

“Bu durumda, ne mesleki bilgiler vermek, veya iyice düşünülmüş bir meslek seçiminin zorunluluk ve önemini göstermek söz konusu olmamalı Bu türlü akşam toplantılarında, okul,ana-babalarda ve bunların aracılığı ile, çocuklarda okul ve meslek seçimine karşı olumlu bir tutum uyandırmaya çalışmalıdır; ayrıca, okul, öğrencilerin ve ana babalarının dikkatini, okulun veremediği bilgileri sağlama olanaklarına çekmelidir”(Reuchlin, 1970:146).

Meslek Sahipleri ile Toplantılar:

Dönem dönem öğrencilere ve ailelere meslekleri hakkında bilgi verecekleri sorularını yanıtlayabilecekleri bazı meslek gruplarına dahil kişilerle sohbet etme imkanı verilmelidir.

1.5. Yöneltilmede Aile ve Çevre

Sosyal ve ekonomik faktörler, her çocuk için, yakın çevresi aracılığı ile yaşanan bir gerçek olmaktadır (oturduğu yerin şehir ya da köy niteliği, sık sık görüşmek zorunda kaldığı kimselerin bilgi seviyesi). Dolayısıyla, çevresini meydana getiren karakterlerin çocuk üzerine etkisi, aile yolu ile olur. Aile, bu karakterlerden bazıları için, ancak pasif bir aracı olabilir; ama çoğu zaman okul yaşındaki çocuklar için aile, aynı bölgede oturan aynı toplum ve kültür seviyesindeki ailelere göre hissedilir şekilde değişebilen bir "küçük çevre" teşkil eder. O halde, çocuğa verilecek yönlere yakın çevresi arasında ilişkiler bulunduğu tespit edilir, bu ilişkileri değiştirecek tedbirler düşünülür ya da uygulanırsa, ele alınacak konu, hemen hemen her zaman aile olur(Reuchlin, 1970:19).

Çocuğun veya gencin meslek seçiminde ailenin çeşitli yönlerden önemli etkisi olduğu söylenebilir.

1. Ekonomik ve kültürel düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları yetenek ve ilgileri doğrultusunda meslek seçme şansına sahip olabilmektedirler. Ekonomik ve kültürel olanakları elverişsiz olan ailelerde genellikle kısa zamanda para getirecek veya mevki sağlayacak bir iş tercih edilmektedir.

2. Baba otoritesinin egemen olduğu ve baba mesleğini sürdürme çabası içinde olan ailelerde çocukların başarısı ve mutluluğundan çok baba mesleğini desteklemesi ve sürdürmesi istenir ve küçük yaştan itibaren baba mesleğini seçecek şekilde koşullandırılır. Genç isteyerek ya da istemeyerek baba mesleğine yönelir. Bazı durumlarda ise çocuk ailesine baş kaldırır, çocuk-aile ilişkileri bozulur bazen de kopar.

3. Bazı aileler ise kendi yaşamlarında gerçekleştiremedikleri arzularını çocuklarının yaşamında gerçekleştirmek isterler. Baba ve anne gençliğinde giremediği bir iş alanında çalışması ya da okuyamadığı çocuklarının okuyup meslek

sahibi olması yönünde baskı yapar ve zorlarlar. Gencin ilgi ve yetenekleri bu koşulda da pek göz önünde tutulmaz.

4. Bazı aileler de, erken yaşlardan başlayarak ya kendi mesleklerinin veya bazı işlerin önemli ve itibarlı olduğu yönünde çocuklarını etkilerler. Bu şekilde aile, dolaylı bir biçimde, gencin meslek seçimini etkiler. Oysa meslek seçiminde göz önünde tutulması gereken ölçüt, sadece mesleğin toplumsal saygınlığı değil, temelde bireyin niteliklerine uygunluk derecesidir.

5. Bazı aileler de liberal bir tutumla, meslek seçiminde, çocuklarını tamamen serbest bırakırlar. Aile meslek konusunda çocuğunu yönlendirmekten kaçınarak sorumluluktan da kurtulduklarını düşünürler. Halbuki çocuğun aile desteğine de gereksinimi vardır.

6. Meslek seçimi konusunda, çocuğuna yardımcı olmaya çalışan, çocuğun yetenek, beceri ve ilgilerini göz önünde tutarak, yol gösteren, meslek seçimi konusunda onu uyaran, fedakarlıktan kaçınmayan aileler de çoktur(Özgüven,2000:160).

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın kapasitelerinin belirlenip, mesleklerini seçmesinde ailenin rolü büyüktür. Öğretmen ve okul; çocuğu tanımak için aileyi tanımak, gerektiğinde onu da eğitmek ve yönlendirmek sorumluluğunu üstlenmelidir. Başarıya giden yolun çok çalışmak değil, belirlenen amaçlar doğrultusunda etkili çalışmak, programlı çalışmak, inanmak, mücadelecilik olmak gerektiğini bilmek ve uygulamaya koymak olduğu vurgulanmalıdır(Kahraman,2001)

1.6. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarının tekstil eğitimi; dokuma-örgü bölümü öğrencilerinin bölümlerini seçmelerinde etkili olan faktörleri saptamaktır. Bu temel amaç çerçevesinde araştırma kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Mesleki ve teknik liselerin tekstil eğitimi dokuma-örgü bölümlerini talep eden öğrenciler okul türü, cinsiyet, yaş ve ortaokulu bitirme derecelerine göre nasıl bir dağılım göstermektedirler?
2. Mesleki ve teknik liseleri talep eden öğrencilerin,
 - a. Sosyal,
 - b. Ekonomik değişkenler açısından dağılımı nasıldır?
3. Öğrenciler, mesleki ve teknik liseleri ve meslek dallarını seçmelerinde hangi nedenlerin etkisi olduğunu belirtmektedirler?
4. Öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri ve meslek dallarını seçme nedenlerinde,
 - a. Okul türüne,
 - b. Meslek dallarına,
 - c. Cinsiyete
 - d. Anne- babanın öğrenim düzeyine
 - e. Ailenin ekonomik durumuna
 - f. Ortaokulu bitirme derecesine göre anlamlı bir fark var mıdır?
5. Mesleki ve teknik liseleri seçerken etkilendikleri kişiler kimlerdir?
6. Mesleki ve teknik liselerin toplumca algılanışı konusundaki öğrenci görüşleri nasıldır?
7. Meslek dalına ve meslekte ki geleceklerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.7. Araştırmanın Önemi

Bireyin yaşamını sürdürebilmesinde yol gösterici olan en büyük unsur eğitimidir, bireyin bilgi, beceri ve tutumları kazanarak topluma yararlı birey haline gelmesi eğitimin ana hedefidir. Eğitim alma hakkı ve görevi her vatandaşın üzerine düşen görev ve sorumluluğudur. Gelişen teknoloji ve eğitim işbirliği ile dünya

inanılmaz bir sanayi yarışının içinde bulunmakta bu yarışa katılabilmemiz için ülkemizdeki istihdam alanlarına yönelik sektörlere ara eleman yetiştirmek amaçlı eğitim kurumlarına ve eğitimin niteliğini yükseltmeye yönelik çalışmalara ağırlık vermek ülke sanayiinin ve eğitim kurumlarının verimliliğini arttıracaktır.

Eğitim kurumlarının verimliliğini artırma da öğrencilerin yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitim görmeleri önemli bir faktördür bu durumda ancak meslek rehberliği ile mümkündür. Birey rehberlik yardımı ile yeteneklerinin farkına vararak bu yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitime yönelirse mezunların üniversite önünde veya üniversite eğitiminden sonra işsiz kalmalarına engel olunacak ve eğitim sisteminin verimliliğini arttıracaktır.

Yapılan literatür taramalarından mesleki ve teknik eğitim kurumları ve yönlendirme ayrıca tekstil konfeksiyon bölümlerinde istihdam konusunda birçok araştırma yapıldığı,(Mutaf,1995; Barutçu,1995; Sarıkaya1999; Çakar,2000;), ancak bu araştırmaların daha çok mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını genel olarak ele aldığı ve tekstil konfeksiyon bölümleri ile sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının tekstil eğitimi (doküman-örgü) bölümlerine yönelik bir araştırma olması nedeniyle önemlidir. Konu ile ilgili ileri araştırmalara kaynak oluşturması açısından da önem taşımaktadır.

1.8. Sayıtlar

Bu araştırmanın temelinde aşağıdaki sayıtlar yer almaktadır.

- Anket uygulanan öğrencilerin, bu liseleri seçme nedenleri, konusunda geçerli ve güvenilir bilgi vereceği varsayılmıştır.
- Araştırma kapsamına alınacak örneklem evreni temsil edebilecek niteliktedir.

1.9. Sınırlılıklar

Araştırma, Ankara il merkezinde tekstil eğitimi; (dokuma-örgü) bölümü bulunan Keçiören Endüstri Meslek Lisesi, İskitler Endüstri Meslek Lisesi ve Aliye Yahşi Meslek Lisesi öğrencileri ile sınırlıdır.

1.10. Tanımlar

Eğitim Talebi

Kişinin belli bir konu ile ilgili olarak, belli bir seviyede, belli bir eğitim kurumuna devam edebilme imkanındır(Serin,1979:17).

Meslek Eğitimi

Bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitim(Alkan,1988:6).

Teknik Eğitim

İleri düzeyde fen ve matematik bilgisi ile uygulamalı teknik yetenekleri gerektiren, meslek hiyerarşisinde orta ve yüksek kademeler arası düzey için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandıran ileri düzeyde bir meslek eğitimidir. Temel mühendislik alanlarında yaygın olmakla birlikte bu alanda sınırlı değildir. Tarım, sağlık, beslenme, ticaret ve diğer alanlarda da bilim ve teknolojiye paralel olarak gelişmektedir.

Meslek Lisesi

Orta okuldan sonra öğretim süresi 3 yıl olan, orta öğretim (lise) seviyesinde eğitim ve öğretim yapılan, mesleki eğitim programlarıyla gençlerin gelecekte yapabilecekleri işleri öğrenerek istihdam edilmelerini amaçlayan okullardır(Alkan,1988:191).

Teknisyen

Üretim ya da hizmet alanlarında matematik ve teknolojik ilkeleri anlayan ve bunları eyleme dönüştürebilen ve üretimi ya da hizmeti düzenleyebilen, ilgili araç gerecin bakımını yapabilen, işin gereklerine uygun gereçleri seçen ve denetleyen, etkinlik alanı ile ilişkili işlem ve süreçleri doğru olarak yapabilen ve üretim ya da hizmetin oluşmasını denetleyen iş gören(Alkan,1988:8).

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Eğitimde yönlendirme (yöneltme), mesleki rehberlik ile ilgili olarak eğitim-öğretim sürecinde bir çok araştırma yapılmıştır. Çeşitli düzeylerde öğrencilerin mesleğe yönelimlerini içeren araştırmalar mevcuttur.

Başaran(1991) tarafından yapılan “Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Lise Meslek Dalları ile Yüksek Öğretimde Seçmek İstedikleri Meslekler Arasındaki İlişki” araştırmada; İstanbul’daki Endüstri Meslek Liselerinden yüksek öğretime devamı olan 29 meslek dalında, 1084 son sınıf öğrencisine uygulanan anket yoluyla toplanan bilgiler yorumlanmış ve sonuçta; Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin yüksek öğretimde seçmek istedikleri dalların okudukları bölümlerle ilgili olmadığı saptanmıştır.

Bozkurt(1993) tarafından çalışılan “ Genel Liseler ile Meslek Liseleri Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerini Etkileyen Faktörler”konulu araştırmada cinsiyete göre öğrencilerin ilgi alanları arasında önemli farklar olduğu ve genel ve meslek lisesi öğrencilerinin ilgilerinin de arasında farklar olduğu bulunmuş ve özel dershanelerin yükseköğretime yönelmede etkili olduğu belirlenmiştir.

Mutaf(1995) tarafından çalışılan; “Endüstri Meslek, Teknik, Anadolu Meslek, Anadolu Teknik Liselerine Olan Eğitim Talebini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi” araştırma da mesleki teknik eğitimi isteyen öğrencilerin, hangi etkiler altında kalarak seçim yaptıkları ve bu talebi etkileyen ekonomik, toplumsal ve bireysel etkenler belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak; meslek dallarına olan ilginin olumlu olduğu ailelerin çoğunluğunun orta düzey gelir grubundan, eğitim seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiş yeterli yönlendirmenin yapılmadığı tespit edilmiştir.

“Ticaret Turizm Meslek Liselerine Olan Bireysel Talebi Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi” konusunda Barutçu(1995) tarafından bir çalışma yapılmış, öğrencilerin bu liseleri seçmelerinde ki etkenler araştırılmıştır, sonuçta bu liselerin hem çalışıp hem okuma olanağı verdiği için daha çok tercih ettikleri belirlenmiştir.

Çetinkaya(1995) tarafından “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yetenek ve İlgilerine Uygun Mesleki Tercihleri Yapmalarında Mesleki Rehberlik Uygulamalarının Etkinliğinin İncelenmesi” konusu araştırılarak lise son sınıf öğrencilere uygulanması gereken Mesleki Rehberlik Programı’nın, onların yetenek ve ilgilerine uygun tercihler yapmaları üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Sonuç olarak Mesleki Rehberlik Programı’nın öğrencilerin tercihlerini yetenek ve ilgilerine daha uygun hale getirmede istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir.

Bağatır(1996) tarafından çalışılan; “ Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin İlgisi, Yetenek ve Değerleri ile Okudukları Bölümleri Arasında İlişki” araştırılmış , endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin kendi, ilgi,yetenek ve değerlerini algılayışlarının bölümlere göre değişip değişmediği araştırılmıştır. Sonuç olarak; yetenek alanında; yetenek ve şekil uzay ilişkisi yönünde elektrik ve elektronik bölümlerinin diğer bölümlerden anlamlı bir şekilde farklılaştığı. İlgisi alanlarında; temel bilimler, mekanik ve ikna ilgileri yönünden elektronik bölümü diğer bölümlerden anlamlı bir şekilde farklılaştığı. Diğer alanlarında; yeteneğini kullanma, düzenli yaşam ve liderlik değeri yönünden elektronik bölümünün diğer bölümlerden anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür.

Şahin(1997) tarafından yapılan “Türkiye’de Aile ve Okulun Meslek Seçimine Etkileri” konulu araştırma da eğitim yatırımlarının zamanında yapılıp yapılmadığı, planlanan hedeflerde gecikmeler olup olmadığı, eğitimin ne tür taleplere göre yapıldığı; ailelerin meslek seçiminde, mesleki yönlendirmede geleneksel değerlerin doğrultusunda hareket edip etmedikleri; okulun mesleki yönlendirme ve meslek seçimindeki rolü aydınlatılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin okullarda mesleki yönlendirmeye ihtiyaç duydukları,ailede geleneksel değerlerin hakim olduğu belirlenmiştir.

Uçur(1997) tarafından araştırılan “ Mesleki Eğitim İstihdam İlişkisi ve Mesleki–Teknik Liselere İlişkin Bir Alan Araştırması” yapılmıştır, araştırmada özel sektör tarafından desteklenen okullar, istihdam arttırıcı katkıda bulunmakta ve bu

okullarda okuyan öğrencilerin mesleklerinden memnun oldukları ve ileride de bu meslek dalında çalışmak istedikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak Mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarının özel sektör tarafından desteklenmesi gereği ortaya çıkmıştır.

“Doğan(1998) tarafında çalışılan “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerini Etkileyen Bazı Faktörler” konulu araştırmada; cinsiyet öğrencinin öğrenim gördüğü lise türü, aile aylık geliri, anne-baba öğrenim düzeyi ve mesleği ile öğrencinin başarı durumu araştırılmıştır. Bulgular sonucunda, öğrencilerin cinsiyet ve öğrenim gördüğü lise türüne göre mesleki yönelim alanı açısından önemli bir farklılaşma olduğu, ayrıca anne-baba mesleği, öğrenim düzeyi, aile geliri, başarı durumunu ve mesleki yönelimi arasında önemli bir farklılaşma olmadığını ortaya koymuştur.

Türk(1999) tarafından yapılan “Ortaöğretimde Ailenin Öğrenci Başarısına Etkisi” araştırılmış aile faktörü ile ortaöğretimdeki öğrencilerin okul başarıları arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, okul başarısının sadece tek bir aile faktörüne bağlı olmayıp, başarıda bir çok değişkenin etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Sarıkaya(1999) tarafından “Öğrencilerin Endüstri Meslek Liselerine Olan Talebini Etkileyen Etkenler” konulu çalışmasında endüstri meslek liselerine yönelen öğrencilerin eğitim talebini, (bireysel, sosyal ve ekonomik) etkenlerin etkileyip etkilemediğinin belirlenmesi araştırılmıştır. Sonuç olarak büyük bir çoğunluğunun öğrenim gördüğü bölümü aile, çevre ve buldukları şehirdeki iş sahasının geniş olmasının etkisinde kalarak seçtikleri ortaya çıkmıştır.

Çakar(2000) tarafından çalışılan “Ortaöğretim Tercihini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi” konulu araştırmada genel lise, meslek lisesi, teknik liseyi tercih eden öğrencilerin, hangi etkiler altında kalarak seçim yaptıkları, tercihi etkileyen toplumsal, ekonomik ve bireysel etkenler belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak büyük çoğunluğu okullarını çevrede iyi eğitim veren okul olmasından etkilenerek

seçtikleri, genel lise öğrencilerinin; “üniversite giriş sınavında başarılı olabilmek”, meslek lisesi öğrencileri; “kısa ve kolay yoldan meslek sahibi olabilmek” için, teknik lise öğrencileri “üniversite sınavını başaramama olasılığına karşı” okullarını seçtikleri belirlenmiştir.

İğdeli(2001) tarafından çalışılan “Türkiye ve Diğer Bazı Ülkelerde İlk ve Orta Dereceli Okullarda Yapılan Yönelme Etkinliklerine Ait Görüş ve Uygulamaların Belirlenmesi” araştırılarak Türkiye ve üç gelişmiş ülke olan Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa’nın yönelme program ve etkinliklerini eğitim sistemlerine nasıl dahil ettiklerine içermektedir. Çalışmanın sonunda Türk ve incelenen yabancı sistemler arasındaki benzerlikler ve farklılıklara değinilmiş ve Türk Eğitim Sisteminde yapılmakta olan yönelme etkinliklerine yönelik olumlu dönütler alınmaya çalışılmıştır.

Yıldız(2001) tarafından çalışılan “Kişilik ve Meslek Seçimi Arasındaki İlişki ve Bir Uygulama” konulu çalışmada doktorların meslek seçim nedenleri ile kişilik tiplerinin hangi gruba girdiği hakkında bilgiler elde edilmiştir. Sonuç olarak meslek seçiminde ailenin etkisinin, ücretin, iş doyumunun etkili olduğu belirlenmiştir.

Koçak(2001) tarafından yapılan” Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi” konulu çalışmada ortaöğretim okullarındaki son sınıf öğrenci ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda mesleki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yeteneklerinin belirlemeye yönelik bir test uygulanmadığı, meslekler hakkında bilgi verme konusunda ise öğretmen ve öğrencilerin cevaplarının birbirleriyle çeliştiği, meslekler konusunda genel lise, meslek lisesi ve özel liseler arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren, verilerin toplanması ve çözümlenmesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Ankara ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında ki öğrencilerin eğitim talebini etkileyen etkenleri ortaya çıkarma amacına yönelik tarama modelinde bir araştırmadır.

3.2. Evren

Araştırma evreni, 2002-2003 öğretim yılında Ankara ili sınırları içinde bulunan üç merkez ilçedeki iki endüstri meslek lisesi ve bir meslek lisesinin birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında bulunan tekstil bölümü (dokuma-örgü) bölümlerinde okuyan öğrencilerden oluşmuştur.

Araştırmada okullardaki mevcut durumun tam olarak belirlenebilmesi ve araştırmadan daha sağlıklı sonuçlar elde edilebilmesi amacıyla ana kütlede örneklem alma yerine, tam sayım yoluyla veri toplama tercih edilmiştir. Bu üç okulda bulunan evren dahilindeki öğrenci sayısı 145'tir. Keçiören E.M.L (60) ve İskitler E.M.L (76) öğrencilerinden Dokuma bölümünde okuyan dokuz, on ve onbirinci sınıflar, Aliye Yahşi M.L 'den ise sadece örgü bölümü onuncu sınıf öğrencilerinin bulunması sebebiyle mevcut dokuz öğrenci araştırmanın evrenine alınmıştır. Evren birimleri Tablo 3.1.' de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Okullara ve Sınıflara Göre Öğrenci Dağılımı

Okul adları	Sınıflar						Toplam	
	9. Sınıf		10.Sınıf		11.Sınıf		f	%
	f	%	f	%	f	%		
Keçiören E.M.L	22	42,3	17	28,3	21	63,6	60	41,4
İskitler E.M.L	30	57,7	34	56,7	12	36,4	76	52,4
Aliye Yahşi M.L.			9	15,0			9	6,2
Toplam	52	100	60	100	33	100	145	100

3.3. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veriler, araştırmacının geliştirdiği anket kullanılarak, sınıflama tıründe toplanmıştır.

Anketin I. Bşlşmşnde; řđrenci grubunun yaş, cinsiyet vb. demografik şzelliklerine ilişkin ve sosyal, ekonomik değişkenlerle betimlenmelerine yarayacak sorular yer almıştır. İkinci bşlşmde řđrencilerin meslek okullarını ve meslek dallarını seçmelerinde etken olan faktşrleri belirlemeye yşnelik sorular ile meslek okullarının toplumdaki algılanışına ilişkin sorular yer almıştır.

3.4. Anketin Hazırlanması

Anketin hazırlanması işin şnce literatşr taraması yapılmıştır. Literatşr taramasından elde edilen verilerle oluşturulan anket taslağı, uzman kişilerin gşrşşlerine sunulurak anketin kapsam ve geğerliliği saptanmaya ęalıřılmıřtır. Uzmanlardan alınan eleştiriler ve şneriler doğrultusunda anket dşzenlenmiştir.

Araştırmacı, bu ęalıřmanın bitiminde son şekli verilen anketi, Tablo 3.1.' de dağılımı verilen okullara giderek 145 řđrenciye uygulamıştır.

3.5. Verilerin özşmlenmesi ve Yorumlanması

Yşnergeye uygun olarak yanıtlanan 145 anket ęözřmlenmeye dahil edilmiştir. Araştırmacı, verileri kodlama formlarına işlemiştir. Daha sonra bilgiler kodlama formlarından bilgisayara aktarılmış ve veriler SPSS 11.0 istatistik programı kullanılarak ęözřmlenmiřtir.

Amaçlar doğrultusunda ilgili verilerin frekans ve yşzde dağılımları bulunmuş uygun başlıklar altında, basit ve ęapraz tablolar halinde sunulmuştur.

Bulgular kuramsal bilgiler doğrultusunda yorumlanmış ve sonuğlara ulaşılmaya ęalıřılmıřtır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçlarına yönelik bulgular yer almaktadır.

4.1.1. Öğrencilerin Yaş, Cinsiyet, İlköğretimi Bitirme Dereceleri ve Okul Türlerine İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, yaşa ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Öğrencilerin ortalama yaşları	Öğrencilerin Cinsiyetleri				Toplam	
	Kız		Erkek			
	f	%	f	%	f	%
15 ve altı	15	10,3	15	10,3	30	20,7
16	16	11,0	24	16,6	40	27,6
17 ve üzeri	29	20,0	46	31,7	75	51,7
Toplam	60	41,4	85	58,6	145	100

Tablo 4.1’e göre öğrencilerin %51,7’si 17 yaş ve üzerindedir. Bunu sırasıyla 16 yaş (%27,6) ve 15 ve altı yaş grubundakiler (%20,7) izlemektedir. Cinsiyetlerine göre bakıldığında ise erkek öğrencilerin sayısı daha yüksektir(%58,6) 15 ve altı yaş grubunda kız ve erkek öğrencilerin oranı aynı (%10,3) iken diğer yaş gruplarında erkek öğrenci oranının yüksek olduğu görülmektedir. Mesleki ve Teknik Liseleri genellikle erkek öğrenciler tercih etmektedir. Çalışmamızda da erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısına göre fazlalık göstermektedir.

Anket uygulanan öğrencilerin, ilköğretimi bitirme derecelerine göre dağılımı Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2’ye göre öğrencilerin yarısından fazlası (%51,7) iyi derece; %32,4’ü orta derece, %15,9’u pekiyi derece ile ilköğretimden mezun olmuşlardır. Mesleki ve

Tablo 4.2. Öğrencilerin İlköğretimi Bitirme Derecelerine Göre Dağılımı

İlköğretimi Bitirme Dereceleri	f	%
Orta	47	32,4
İyi	75	51,7
Pekiyi	23	15,9
Toplam	145	100

Teknik Liseleri iyi ve orta derece ile mezun olan öğrenciler daha fazla tercih etmektedirler. Pekiyi derece ile mezun olan öğrenci sayısı daha azdır.

Anket uygulanan öğrencilerin, okul türleri ve meslek dallarına göre dağılımı Tablo 4.3’de sunulmuştur.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Okul Türleri ve Meslek Dallarına Göre Dağılımı

Okul Türleri	Bölüm				Toplam	
	Dokuma		Örgü			
	f	%	f	%	f	%
Keçiören E.M.L	60	41,4	-	-	60	41,4
İskitler E.M.L	76	52,4	-	-	76	52,4
Aliya Yahşi Meslek Lisesi	-	-	9	6,2	9	6,2
Toplam	136	93,8	9	6,2	145	100

Okul türleri ve bölümler karşılaştırıldığında (Tablo 4.3) dokuma bölümü öğrencilerinin (%93,8) oluşturduğu; bunlardan %41,4’ünün Keçiören E.M.L, %52,4’ünün de İskitler E.M.L’nde okudukları anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %6,2’si Aliye Yahşi M.L örgü bölümünde öğrenim görmektedir. Tekstil eğitimi dokuma bölümünde öğrenim gören öğrenci sayısı örgü bölümüne göre daha fazladır.

4.1.2. Öğrencilerin Bazı Sosyal Değişkenler Açısından Dağılımına İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, ailelerinin ikamet yerlerine göre dağılımı Tablo 4.4’de sunulmuştur.

Tablo 4.4 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Yerlerine Göre Dağılımı

Ailelerin İkamet Yerleri	f	%
Köy	19	13,1
İlçe	37	25,5
İl Merkezi	89	61,4
Toplam	145	100

Tablo 4.4’de araştırmaya katılan 145 öğrencinin ailelerinin %61,4’ü Ankara il merkezinde, diğerlerinin ilçe (%25,5) ve köylerde (%13,1) ikamet ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin çoğu Ankara il merkezinde ikamet etmektedir.

Anket uygulanan öğrencilerin, doğum sırasına göre kardeşler arasındaki dağılımı Tablo 4.5’de sunulmuştur.

Tablo 4.5 Öğrencilerin Doğum Sırasına Göre Kardeşler Arasındaki Dağılımı

Doğum Sırasına Göre Kardeşler Arasındaki Yerleri	f	%
İlk Çocuk	65	44,8
Ortanca Çocuk	42	29,0
Son Çocuk	37	25,5
Tek Çocuk	1	0,7
Toplam	145	100

Tablo 4.5’ de araştırmaya katılan öğrenci grubunun büyük bir çoğunluğunun %44,8’i ilk çocuk, %29,0’ı ortanca çocuk, %25,5’i son çocuk ve en az %0,7 ile tek çocuk oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin çoğunun ailenin ilk çocuğu olduğu anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin, anne ve babalarının öğrenim durumuna göre dağılımı Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6’da araştırma grubunun, %51,7’sinin annelerin, %49,0’ının babaların ilköğretim mezunudur, Annelerin % 9,7’ si okur-yazar değil iken babalarda bu oran %0,7 ile en az grubu oluşturmaktadır. Ayrıca annelerin %0,7’si babaların da

Tablo 4.6 Öğrencilerin Anne ve Babanın Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Anne ve Babanın Öğrenim Durumları	Anne		Baba	
	f	%	f	%
Okur-yazar değil	14	9,7	1	0,7
İlkokul mezunu	75	51,7	71	49,0
Ortaokul mezunu	38	26,2	35	24,1
Lise mezunu	17	11,7	35	24,1
Yüksek okul mezunu	1	,7	3	2,1
Toplam	145	100	145	100

%2,1'i yüksek okul mezunudur. Anne ve babaların büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur ayrıca babaların öğrenim durumunun annelerin öğrenim durumundan daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.3 Öğrencilerin Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Dağılımına İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, oturdukları evin tipine göre dağılımı Tablo 4.7'de sunulmuştur.

Tablo 4.7 Öğrencilerin Oturdukları Evin Tipine Göre Dağılımı

Oturdukları Evin Tipleri	f	%
Müstakil Sobalı	60	41,4
Apartman Dairesi Sobalı	34	23,4
Apartman Dairesi Kaloriferli	51	35,2
Toplam	145	100,0

Tablo 4.7'de ekonomik değişkenlerden kabul edilen, oturdukları ev tipi dağılımına bakıldığında; büyük çoğunluğunun %41,4'ü müstakil sobalı evlerde, %23,4'ünün sobalı apartman dairesinde, %35,2'sinin de kaloriferli apartman dairelerinde oturdukları anlaşılmaktadır. Sobalı müstakil ve sobalı apartman dairesinde oturan öğrenci sayısı fazladır.

Anket uygulanan öğrencilerin, anne ve babanın çalışma durumuna göre dağılımı Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8 Öğrencilerin Anne ve Babanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenci anne ve baba çalışma durumu	Anne		Baba	
	f	%	f	%
Çalışmıyor	137	94,5	15	10,3
İşçi	6	4,1	56	38,6
Memur	2	1,4	18	12,4
Esnaf	-	-	53	36,6
Diğer(vefat)	-	-	3	2,1
Toplam	145	100	145	100

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 145 öğrencinin anne ve babalarının çalışma durumlarına bakıldığında çalışmayanlar grubunu %94,5 gibi yüksek bir oranla anneler %10,3 gibi az bir oranla da babalar oluşturmaktadır. Mesleği işçi olan annelerin oranı %4,1, babaların %38,6’dır. Memur olarak çalışan anneler %1,4, babalar ise %12,4 oranındadır. Annelerde esnaf olan yoktur babalarda ise bu oran %36,6 dır. Babaların %2,1’i vefat etmiştir. Annelerin büyük çoğunluğu çalışmazken babaların çoğu işçi veya esnaf olarak çalışmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin, aileleri’nin ortalama aylık gelir durumlarına göre dağılımı Tablo 4.9’da sunulmuştur.

Tablo 4.9 Öğrencilerin Aileleri’nin Ortalama Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Ortalama Aylık Gelir Durumları	f	%
250-400 milyon	80	55,2
401-550 milyon	29	20,0
551-700 milyon	18	12,4
701 ve üzeri milyon	18	12,4
Toplam	145	100

Tablo 4.9’da ekonomik değişkenlerden ailelerin ortalama aylık gelir durumları ele alınmış ve buna göre gelir grubunun büyük bir çoğunluğu %55,2 ile 250-400 milyon aralığında gelir seviyesine sahipken, %20,0’ı 401-550 milyon aralığında, %12,4’ü 551-700 milyon ve yine %12,4’ü 701 ve üzeri milyon seviyelerinde gelir durumuna sahiptirler. Öğrencilerin yarıdan fazlası düşük gelirli ailelerden gelmektedir.

4.1.4. Öğrencilerin, Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4.10 Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenleri	f	%
Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gitme imkanının bulunmaması	13	9,0
Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı	60	41,4
Kısa yoldan meslek sahibi olabilme ihtimali	65	44,8
Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (rehberlik ve yönlendirme hizmetleri)	7	4,8
Toplam	145	100,0

Tablo 4.10’da araştırmaya katılan 145 öğrencinin, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını seçmelerinde etken olan faktörler incelenmiş ve kısa yoldan meslek sahibi olma isteği %44,4’lük oranla en fazla tercih sebebi olarak belirtilmiştir, %41,4’lük yine büyük bir çoğunluğu üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu okulları seçtiklerini belirtirken, %4,8’i ise ilgi ve yeteneklerinden dolayı rehberlik servisleri tarafından bu okullara yönlendirildiklerini belirtmektedirler. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Mesleki ve Teknik Liseleri kısa zamanda bir meslek sahibi olabilmek amacıyla seçmişlerdir. İlgi ve yeteneklerinden dolayı bu okulları tercih eden öğrenci sayısı çok azdır, bu sonuç da ilköğretim döneminde yeterli yönlendirme çalışmalarının yapılmadığını göstermektedir.

4.1.5. Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, cinsiyetlerine göre mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenleri	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek		f	%
	f	%	f	%		
Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gitme imkanının bulunmaması	6	4,1	7	4,8	13	9,0
Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı	23	15,9	37	25,5	60	41,4
Kısa yoldan meslek sahibi olabilmek için	31	21,4	34	23,4	65	44,8
Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (rehberlik ve yönlendirme hizmetleri)	-	-	7	4,8	7	4,8
Toplam	60	41,4	85	58,6	145	100,0

Kız ve erkek öğrencilerin, mesleki ve teknik liselerinin seçmelerinde etken olan faktörler tablo 4.11’de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir yüzdesi (%44,8) mesleki ve teknik liselerini kısa yoldan meslek sahibi olabilmek için seçtiklerinin belirtmişlerdir ve bunların %23,4’ü erkek, %21,4’ü kız öğrencilerdir. Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı seçtiklerini belirtenlerden (%41,4) %25,5’i erkek, %15,9’u kız öğrencilerdir. Bireysel ilgi ve yeteneklerinin olması sebebiyle rehberlik servisleri tarafından yönlendirilenler (%4,8) az bir oranda bulunmakta ve bunların tamamında erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Erkek öğrencilerin çoğunluğu üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu okulları tercih ederken, kız öğrencilerin çoğu kısa yoldan meslek sahibi olabilmek için bu okulları tercih etmişlerdir.

Anket uygulanan öğrencilerin, okul türlerine göre mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12 Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenleri	Uygulamanın Yapıldığı Okullar						Toplam	
	Keçiören		İskitler		Aliye Yahşi			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gitme imkanının bulunmaması	7	4,8	4	2,8	2	1,4	13	9,0
Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı	25	17,2	32	22,1	3	2,1	60	41,4
Kısa yoldan meslek sahibi olabilme ihtimali	26	17,9	35	24,1	4	2,8	65	44,8
Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (rehberlik ve yönlendirme hizmetleri)	2	1,4	5	3,4	-	-	7	4,8
Toplam	60	41,4	76	52,4	9	6,2	145	100

Okul türüne göre mesleki ve teknik liseleri tercih etmelerin de etken olan faktörler tablo 4.12'de gösterilmiştir. Araştırma kapsamına alınan okullardan %41,4 oranını oluşturan Keçiören E.M.L öğrencilerinin; %17,9'u kısa yoldan meslek sahibi olma isteği ile, %17,2'si üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunu seçtiklerini belirtirken; İskitler E.M.L'nde okuyan (%52,4) öğrencilerin :%24,1'i kısa yoldan meslek edinme isteği, %22,1'i de üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunu seçtiklerini belirtmektedirler. Aliye Yahşi M.L'nde okuyan öğrenciler de (%6,2), kısa yoldan meslek sahibi olma isteğiyle seçenler %2,8 ve üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu okulları seçenler ise %2,1'dir. Ayrıca bireysel ilgi ve yeteneklerinden dolayı bu okullara yönlendirilen öğrencilerin %1,4'ü Keçiören E.M.L, %3,4'ü İskitler E.M.L öğrencileridir Aliye Yahşi M.L' de bu sebeple mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunu tercih eden öğrenci bulunmamaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin, ilköğretimi bitirme derecelerine göre mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.13'de sunulmuştur.

Tablo 4.13 Öğrencilerin İlköğretimi Bitirme Derecelerine Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenleri	İlköğretimden Mezuniyet Dereceleri						Toplam	
	Orta		İyi		Pekiyi			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gitme imkanının bulunmaması	3	2,1	9	6,2	1	0,7	13	9,0
Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı	20	13,8	29	20,0	11	7,6	60	41,4
Kısa yoldan meslek sahibi olabilme ihtimali	21	14,5	34	23,4	10	6,9	65	44,8
Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (rehberlik ve yönlendirme hizmetleri)	3	2,1	3	2,1	1	0,7	7	4,8
Toplam	47	32,4	75	51,7	23	15,9	145	100

Tablo 4.13’de öğrencilerin ilköğretimi bitirme derecelerine göre mesleki ve teknik liseleri seçme nedenleri incelenmiş ve kısa yoldan meslek sahibi olma isteğiyle mesleki ve teknik liseleri seçenlerin %14,5’i orta, %23,4’ü iyi, %6,9’u pekiyi derecelere ilköğretimden mezun olmuşlardır. Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu liseleri seçenlerin %13,8’i orta, %20,0’ı iyi ve %7,6’sı pekiyi derece ile ilköğretimden mezun olanlardır. Bireysel ilgi ve yeteneklerinin olması sebebiyle bu okullara yönelenlerden (%4,8) ise %2,1’i orta, %2,1’i iyi ve %0,7’si pekiyi derece ile ilköğretimden mezun olmuşlardır. Kısa yoldan meslek sahibi olma isteği ve üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı tercih edenlerin çoğu ilköğretimden iyi derece ile mezun olmuş olan öğrencilerdir.

Anket uygulanan öğrencilerin, annenin öğrenim durumuna göre mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.14’de sunulmuştur.

Tablo 4.14 Öğrencilerin Annenin Öğrenim Durumuna Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenleri	Annenin Öğrenim Durumu										Toplam	
	Okur yazar değil		İlkokul Mezunu		Ortaokul Mezunu		Lise Mezunu		Y.Okul Mezunu			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gitme imkanının bulunmaması	-	-	5	3,4	5	3,4	3	2,1	-	-	13	9,0
Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı	6	4,1	32	22,1	15	10,3	7	4,8	-	-	60	41,4
Kısa yoldan meslek sahibi olabilme ihtimali	8	5,5	34	23,4	16	11,0	6	4,1	1	0,7	65	44,8
Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (rehberlik ve yönlendirme hizmetleri)	-	-	4	2,8	2	1,4	1	0,7	-	-	7	4,8
Toplam	14	9,7	75	51,7	38	26,2	17	11,7	1	0,7	145	100

Öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşması Tablo 4.14'de gösterilmiştir. Mesleki ve teknik liseleri kısa yoldan meslek sahibi olabilmek amacıyla seçenlerin annelerinde öğrenim düzeyi en yüksek oranla(%23,4) ilkokul mezunu, %11,0'ı ortaokul mezunu, %4,1'i lise mezunu ve %0,7'si yüksekokul mezunudur. Mesleki ve teknik liselerini üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı seçenlerin annelerinin de öğrenim düzeyi; %22,1'i ilkokul mezunu, %10,3'ü ortaokul mezunu, %4,8'i lise mezunudur ve yüksekokul mezunu olan yoktur. Annelerin büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur ve annesi yüksekokul mezunu olan öğrencinin de bu okulu tercih sebebi kısa yoldan meslek sahibi olabilmektir.

Anket uygulanan öğrencilerin, babanın öğrenim durumuna göre mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.15'de sunulmuştur.

Tablo 4.15 Öğrencilerin Babanın Öğrenim Durumuna Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenleri	Baba'nın Öğrenim Durumu										Toplam	
	Okur Yazar Değil		İlkokul Mezunu		Ortaokul Mezunu		Lise Mezunu		Y.Okul Mezunu			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gitme imkanının bulunmaması	-	-	4	2,8	5	3,4	3	2,1	1	0,7	13	9,0
Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı	-	-	28	19,3	17	11,7	14	9,7	1	0,7	60	41,4
Kısa yoldan meslek sahibi olabilme ihtimali	1	0,7	34	23,4	13	9,0	16	11,0	1	0,7	65	44,8
Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (rehberlik ve yönlendirme hizmetleri)	-	-	5	3,4	-	-	2	1,4	-	-	7	4,8
Toplam	1	0,7	71	49,0	35	24,1	35	24,1	3	2,1	145	100

Öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerinin babalarının öğrenim durumlarına göre farklılaşması tablo 4.15'de sunulmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını kısa yoldan meslek sahibi olabilmek amacıyla seçenlerin babalarında öğrenim düzeyi en yüksek oranla %23,4 ile ilkokul mezunu, %9,0'ı ortaokul mezunu, %11,0'ı lise mezunu ve %0,7'si yüksekokul mezunudur. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı seçenlerin babalarının da öğrenim düzeyi; 19,3'ü ilkokul mezunu, %11,7'si ortaokul mezunu, %9,7'si lise mezunu ve %0,7'si yüksekokul mezunudur. Babaların öğrenim durumlarında okuma yazma bilmeyenlerin oranı %0,7 ile en düşük durumdadır.

Anket uygulanan öğrencilerin, ailenin ortalama aylık gelir durumlarına göre mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.16’da sunulmuştur.

Tablo 4.16 Öğrencilerin Ailenin Ortalama Aylık Gelir Durumuna Göre Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Mesleki ve Teknik Liseleri Seçme Nedenleri	Ailelerin Ortalama Aylık Gelir Durumları								Toplam	
	250-400 Milyon		401-550 Milyon		551-700 Milyon		700 Milyon ve Üzeri			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gitme imkanının bulunmaması	6	4,1	3	2,1	2	1,4	2	1,4	13	9,0
Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı	34	23,4	14	9,7	9	6,2	3	2,1	60	41,4
Kısa yoldan meslek sahibi olabilme ihtimali	37	25,5	11	7,6	6	4,1	11	7,6	65	44,8
Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (rehberlik ve yönlendirme hizmetleri)	3	2,1	1	0,7	1	,7	2	1,4	7	4,8
Toplam	80	55,2	29	20,0	18	12,4	18	12,4	145	100

Öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri seçme nedenlerinin ailenin ortalama aylık gelir durumuna göre farklılaşması ile ilgili veriler Tablo 4.16’da sunulmuştur.

Ailelerin ortalama aylık gelir seviyeleri ile öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri seçmelerindeki ilişkiye bakıldığında kısa yoldan meslek sahibi olma isteği ile bu liseleri seçen öğrencilerin gelir seviyeleri %25,5 ile 250-400 milyon, %7,6 ile 401-550 milyon, %4,1 ile 551-700 milyon ve %7,6 ile 701 ve üzeri milyon düzeyindedir. Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu liseleri seçenlerin % 23,4’ünün 250-400 milyon, %9,7’sinin 401-550 milyon, %6,2’sinin 551-700 milyon ve %2,1’i 701 ve üzeri milyon seviyesinde ortalama gelirleri olduğu

belirlenmiştir. Düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilerin çoğu kısa yoldan meslek sahibi olmak amacıyla bu okulları tercih ederken orta gelir seviyesinde ki ailelerin çocukları ise üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu okulları tercih ettikleri görülmektedir.

4.1.6. Öğrencilerin Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin meslek dallarını seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.17’de sunulmuştur.

Tablo 4.17 Öğrencilerin Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı.

Meslek Dalını Seçme Nedenleri	f	%
Okulun tanıtıcı etkinlikleri	24	16,6
Bu meslekte çalışan ve okuyan arkadaşlarının olması	30	20,7
İş sahasının geniş olması	60	41,4
Bu meslek dalının popüler olması	31	21,4
Toplam	145	100

Tablo 4.17’de öğrencilerin mesleki ve teknik liselerin tekstil eğitimi (dokuma-örgü) bölümlerini seçme nedenleri ele alınmış ve %41,4 ile büyük bir çoğunluğunun iş sahasının geniş olması; %21,4’ünün meslek dalının popüler olması, %20,7’sini meslekte çalışan veya okuyan arkadaşlarının olması nedeniyle bu bölümleri seçtiklerini belirlenmiştir. %16,6 ile en az etkinin okulun tanıtıcı etkinlikleri olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin meslek dallarını tercih etmelerinde en büyük sebep geniş iş sahasının olmasıdır.

4.1.7. Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, cinsiyet durumlarına göre meslek dallarını seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.18’de sunulmuştur.

Tablo 4.18 Öğrencilerin Cinsiyet Durumlarına Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Meslek Dalını Seçme Nedenleri	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek		f	%
	f	%	f	%		
Okulun tanıtıcı etkinlikleri	12	8,3	12	8,3	24	16,6
Bu meslekte çalışan ve okuyan arkadaşlarının olması	13	9,0	17	11,7	30	20,7
İş sahasının geniş olması	25	17,2	35	24,1	60	41,4
Bu meslek dalının popüler olması	10	6,9	21	14,5	31	21,4
Toplam	60	41,4	85	58,6	145	100,0

Tablo 4.18’de araştırma kapsamına alınana 145 öğrencinin büyük bir çoğunluğu bu meslek dalını iş sahasının geniş olması sebebiyle seçmişlerdir. Bunlardan %24,1’ erkek, %17,2’si kız öğrencilerdir; Meslek dalının popüler olması sebebiyle, seçenlerinde %14,5’i erkek %6,9’u kız; meslekte çalışan veya okuyan arkadaşlarının etkisiyle seçenlerinde %9,0’ı kız, %11,7’si erkek öğrencilerdir. Kız ve erkek öğrenciler meslek dallarını seçerken, geniş iş sahasının olmasından etkilenmişlerdir.

Anket uygulanan öğrencilerin ilköğretimden mezuniyet derecelerine göre meslek dallarını seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.19’da sunulmuştur.

Tablo 4.19’ da bu meslek dalını iş sahasının geniş olması nedeniyle tercih eden öğrencilerin %13,8’i orta, %22,1’i iyi ve %5,5’i pekiyi derece ile ilköğretimden mezun olmuşlardır. Meslek dalının popüler olması sebebiyle bu bölümleri seçenlerin ise %9,7’si orta, %10,3’ü iyi, %1,4’ü de pekiyi derece ile ilköğretimden mezun olmuşlardır. İyi, orta ve pekiyi derce ile mezun olan öğrencilerin çoğu meslek dalını geniş iş sahasının olması sebebiyle tercih etmişlerdir.

Tablo 4.19 Öğrencilerin İlköğretimden Mezuniyet Derecelerine Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Meslek Dalını Seçme Nedenleri	İlköğretimden Mezuniyet Dereceleri						Toplam	
	Orta		İyi		Pekiyi			
	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun tanıtıcı etkinlikleri	7	4,8	9	6,2	8	5,5	24	16,6
Bu meslekte çalışan ve okuyan arkadaşlarının olması	6	4,1	19	13,1	5	3,4	30	20,7
İş sahasının geniş olaması	20	13,8	32	22,1	8	5,5	60	41,4
Bu meslek dalının popüler olması	14	9,7	15	10,3	2	1,4	31	21,4
Toplam	47	32,4	75	51,7	23	15,9	145	100,0

Anket uygulanan öğrencilerin annenin öğrenim durumuna göre meslek dallarını seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.20’de sunulmuştur.

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre meslek dallarını seçme nedenleri konusunda ki görüşleri tablo 4.20’de sunulmuştur. İş sahasının geniş olması sebebiyle seçen öğrencilerin annelerinin%19,3’ü ilkokul mezunu %13,8’i ortaokul mezunu, %4,1’i lise mezunu, ve %0,7’si yüksekokul mezunudur; okur yazar olmayan %3,4’dür. Meslek dalının popüler olması sebebiyle seçenlerin de annelerinin %13,8’i ilkokul mezunu, %2,8’ i ortaokul mezunu, %2,8’ lise mezunudur okur yazar olamayanlar da %2,1 olup yüksekokul mezunu olan yoktur.

Tablo 4.20 Öğrencilerin Annenin Öğrenim Durumuna Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Meslek Dalını Seçme Nedenleri	Annenin Öğrenim Durumu										Toplam	
	Okur-Yazar Değil		İlkokul Mezunu		Ortaokul Mezunu		Lise Mezunu		Y.Okul Mezunu			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun tanıtıcı etkinlikleri	2	1,4	12	8,3	8	5,5	2	1,4	-	-	24	16,6
Bu meslekte çalışan ve	4	2,8	15	10,3	6	4,1	5	3,4	-	-	30	20,7
İş sahasının geniş olaması	5	3,4	28	19,3	20	13,8	6	4,1	1	0,7	60	41,4
Bu meslek dalının popüler olması	3	2,1	20	13,8	4	2,8	4	2,8	-	-	31	21,4
Toplam	14	9,7	75	51,7	38	26,2	17	11,7	1	0,7	145	100

Anket uygulanan öğrencilerin, babanın öğrenim durumuna göre meslek dallarını seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.21’de sunulmuştur.

Tablo 4.21 Öğrencilerin Babanın Öğrenim Durumuna Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Meslek Dalını Seçme Nedenleri	Baba'nın Öğrenim Durumu										Toplam	
	Okur-Yazar Değil		İlkokul Mezunu		Ortaokul Mezunu		Lise Mezunu		Y.Okul Mezunu			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun tanıtıcı etkinlikleri	-	-	11	7,6	7	4,8	5	3,4	1	0,7	24	16,6
Bu meslekte çalışan ve okuyan arkadaşlarının olması	-	-	11	7,6	11	7,6	8	5,5	-	-	30	20,7
İş sahasının geniş olaması	-	-	32	22,1	11	7,6	15	10,3	2	1,4	60	41,4
Bu meslek dalının popüler olması	1	0,7	17	11,7	6	4,1	7	4,8	-	-	31	21,4
Toplam	1	0,7	71	49,0	35	24,1	35	24,1	3	2,1	145	100

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre, meslek dallarını seçme nedenleri konusunda ki görüşleri tablo 4.21’de gösterilmiştir ve iş sahasının geniş olması sebebiyle seçen öğrencilerin babalarının %22,1’i ilkokul mezunu %7,6’sı ortaokul mezunu, %10,3’ü lise mezunu, ve %1,4’ü yüksekokul mezunudur, okur yazar olmayan yoktur. Meslek dalının popüler olması sebebiyle seçenlerin babalarının %11,7’si ilkokul mezunu, %4,1’ i ortaokul mezunu, %4,8’ lise mezunudur, okur yazar olmayan %0,7’dir ve yüksekokul mezunu yoktur. Babalarının çoğunluğu ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu olan öğrencilerin meslek dalını tercih etme sebepleri iş sahasının geniş olmasıdır.

Anket uygulanan öğrencilerin, ailenin ortalama aylık gelir durumlarına göre meslek dallarını seçme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.22’de sunulmuştur.

Tablo 4.22 Öğrencilerin Ailenin Ortalama Aylık Gelir Durumlarına Göre Meslek Dallarını Seçme Nedenlerine İlişkin Dağılımı

Meslek Dalını Seçme Nedenleri	Ailenin Ortalama Aylık Gelir Durumu								Toplam	
	250-400 Milyon		401-550 Milyon		551-700 Milyon		701 ve Üzeri Milyon			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun tanıtıcı etkinlikleri	12	8,3	5	3,4	4	2,8	3	2,1	24	16,6
Bu meslekte çalışan ve okuyan arkadaşlarının olması	19	13,1	3	2,1	3	2,1	5	3,4	30	20,7
İş sahasının geniş olması	33	22,8	14	9,7	7	4,8	6	4,1	60	41,4
Bu meslek dalının popüler olması	16	11,0	7	4,8	4	2,8	4	2,8	31	21,4
Toplam	80	55,2	29	20,0	18	12,4	18	12,4	145	100

Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık gelir durumlarına göre, meslek dallarını seçme nedenleri konusundaki görüşleri tablo 4.22’de sunulmuştur. Gelir durumlarının meslek dallarını seçmelerinde etken olup olmadığı incelendiğinde; iş sahasının geniş olması sebebiyle seçenlerin ortalama aylık gelir durumlarına bakıldığında %22,8’inin 250-400 milyon, %9,7’si 401-550 milyon, %4,8’i 551-700

milyon ve %4,1'inin de 701 ve üzeri milyon seviyesinde gelir durumuna sahip oldukları; meslek dalının popüler olması sebebiyle tercih edenlerin ise %11,0'ı 250-400 milyon, %4,8'inin 401-550 milyon, %2,8'i 551-700 milyon ve %2,8'inin de 701 ve üzeri milyon seviyesinde gelir durumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

4.1.8. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liseleri Seçerken Etkilendikleri Kişilere İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, mesleki ve teknik liseleri seçerken etkilendikleri kişilere ilişkin dağılım Tablo 4.23'de sunulmuştur.

Tablo 4.23. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liseleri Seçerken Etkilendikleri Kişilere İlişkin Dağılım

Mesleki ve teknik liseyi seçerken etkilendikleri kişiler	f	%
Kimseden etkilenmeden, kendi isteğiyle seçim	50	34,5
Aile	73	50,3
Öğretmen	7	4,8
Arkadaşlar	15	10,3
Toplam	145	100,0

Tablo 4.23'de araştırmaya katılan 145 öğrencinin, mesleki ve teknik liseleri tercihlerinde etkilendikleri kişiler incelenmiş ve aile %50,3'lük oranla en fazla etki eden faktör olarak belirlenmiştir, %34,5'lik bölümü kimseden etkilenmeden kendi istekleri ile bu okulları tercih ettiklerini belirtirken, %10,3'ünün arkadaşlarından etkileneceğini, %4,8'inin de öğretmen tavsiyesi ile bu okulları tercih ettiğini belirtmektedir. Öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri tercih ederken en fazla ailelerinin etkisinde kaldıkları anlaşılmaktadır

4.1.9. Mesleki ve Teknik Liselerin Toplumda Algılanışı Hakkında Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, mesleki ve teknik liselerin toplumda algılanışı konusundaki görüşlerine ilişkin dağılım Tablo 4.24'de sunulmuştur.

Tablo 4.24 Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Liselerin Toplumda Algılanışı Konusundaki Görüşlerine İlişkin Dağılım

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Toplumca Algılanışı Konusunda ki Öğrenci Görüşleri	f	%
Dar gelirli aile çocuklarının devam ettikleri meslek sağlayıcı bir okul	83	57,2
Mezunlarına iyi gelir getiren bir okul	25	17,2
İlgili sektörün ara eleman ihtiyacını karşılayan okullar	37	25,5
Toplam	145	100

Tablo 4.24'e göre öğrenciler Mesleki ve Teknik Liselerin toplumda en fazla; %57,2 oranıyla dar gelirli aile çocuklarının devam ettikleri meslek sağlayıcı okullar olarak; %25,5 oranıyla ilgili sektöre ara eleman sağlayıcı okullar ; %17,2 oranıyla ise mezunlarına iyi gelir getiren okullar olarak algılandığı konusunda görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin tamamı “toplumda başarısız öğrencilerin gönderildikleri okullar” olarak algılandığı konusunda görüş belirtmektedirler

4.1.10. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Meslek Dalına ve Meslekte Geleceklerine İlişkin Görüşleri İle İlgili Bulgular

Anket uygulanan öğrencilerin, öğrenim gördükleri mesleğin kişiliklerine uyumu konusundaki görüşlerine ilişkin dağılım Tablo 4.25’de sunulmuştur.

Tablo 4.25’ de öğrencilerin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim gördükleri meslek dalını kişiliklerine uygun bulup bulmadıkları konusunda ki görüşlerine bakıldığında % 53,8’i uygun bulduğunu, %33,1’inin hiçbir fikri olmadığını, %13,1’i de uygun bulmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.25 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri meslek Dalının Kişiliklerine Uyumu Konusundaki Görüşlerine İlişkin Dağılım

Mesleği kişiliğinize uygun buluyormusunuz?	f	%
Evet	78	53,8
Hayır	19	13,1
Bilmiyorum	48	33,1
Toplam	145	100,0

Anket uygulanan öğrencilerin, öğrenim gördükleri meslek dalı ile ilgili görüşlerine ilişkin dağılımı Tablo:4.26’da sunulmuştur.

Tablo 4.26 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Meslek Dalı İle İlgili Görüşlerine İlişkin Dağılım

Öğrencilerin meslek dalı ile ilgili görüşleri	f	%
Piyasada fazla kazanç getiren bir meslek dalıdır	40	27,6
Piyasada talep gören bir meslek dalı değil	14	9,7
Fazla kazanç getirmesede bu mesleği seviyorum	19	13,1
Geleceğin meslek dallarında biri olduğunu düşünüyorum	23	15,9
Gelecekte bu mesleği yapsam da iş hayatımda mutlu olacağımı zannetmiyorum	49	33,8
Toplam	145	100

Tablo 4.26’ da veriler öğrencilerin öğrenim gördükleri meslek dalına ilişkin görüşlerine göre öğrencilerin; %27,6’sı piyasada fazla kazanç getiren bir meslek dalı olduğunu düşünürken, %9,7’si piyasada fazla kazanç getiren bir meslek dalı olmadığı görüşündedir. %13,1’i fazla kazanç getirmese de bu mesleği sevdiğini belirtirken, %33,8’i gelecekte bu mesleği yapsa da mutlu olabileceğini zannetmemektedir, %15,9’u ise geleceğin meslek dallarından biri olduğunu düşünmektedir.

Anket Uygulanan Öğrencilerin, meslekteki gelecekleri konusunda görüşlerine ilişkin dağılımı Tablo 4.27’de sunulmuştur.

Tablo 4.27 Öğrencilerin Meslekteki Gelecekleri Konusunda Görüşlerine İlişkin Dağılımı

Şu anda okuduğunuz mesleği ileride uygulamak istiyormusunuz?	f	%
Evet	73	50,3
Hayır	15	10,3
Kararsızım	57	39,3
Toplam	145	100

Tablo 4.27' de öğrencilerin %50,3'ü gelecekte bu mesleği uygulamak istediğini belirtirken, %39,3'ü kararsız olduğunu, %10,3'ü hayır cevabını vermişlerdir.

Anket uygulanan öğrencilerin, geleceğe yönelik isteklerine ilişkin dağılımı Tablo 4.28'de sunulmuştur.

Tablo. 4.28 Öğrencilerin Geleceğe Yönelik İsteklerine İlişkin Dağılımı

Okuldan mezun olduktan sonra yapmak istedikleri	f	%
Teknisyen olarak hayatımı kazanmak istiyorum	50	34,5
Kendi meslek alanımda yükseköğrenim yapmak istiyorum	38	26,2
Başka bir alanda yükseköğrenim yapmak istiyorum	32	22,1
Kendi işyerimi açmak istiyorum	25	17,2
Toplam	145	100,0

Tablo 4.28' de araştırmaya alınan 145 öğrencinin mezun olduktan sonra gerçekleştirmeyi düşündükleri konuların başında en yüksek oranla %34,5'i teknisyen olarak hayatlarını kazanmak isteği gelmekte; %26,2'si kendi meslek alanında yükseköğrenim yapmak isterken, %22,1'i başka bir alanda yükseköğrenim görmek istemektedir. %17,2'si de kendi işyerlerini açarak yaşamlarını devam ettirme isteğindedir.

Anket uygulanan öğrencilerin içinde bulunduğu koşullarda gelecekte gerçekleştirme ihtimalini yüksek buldukları faaliyetlere ilişkin dağılımı Tablo 4.29'da sunulmuştur.

Tablo 4.29 Öğrencilerin İçinde Bulunduğu Koşullarda Gelecekte Gerçekleştirme İhtimalini Yüksek Buldukları Faaliyetlere İlişkin Dağılımı

İçinde bulunduğunuz koşullarda aşağıdakilerden hangisinin gerçekleştirme ihtimalinin yüksek olduğunu düşünüyorsunuz?	f	%
Bu meslek dalıyla ilgili bir ,iş bulabileceğimi sanıyorum.	71	49,0
Kendi meslek dalında olmasa da teknik bir işte çalışabileceğimi umuyorum.	24	16,6
Beni tatmin edecek herhangi bir iş bulabileceğimi umuyorum	50	34,5
Toplam	145	100,0

Tablo 4.29' da araştırmaya alınan 145 öğrencinin içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde gerçekleştirme ihtimalini yüksek buldukları faaliyetlerin başında en yüksek oranla (%49,0) meslek dallarıyla ilgili iş bulabilecekleri gelmekte; %34,5'i herhangi bir iş bulabileceğini, %16,6'sı da kendi meslek dalında olmasa da teknik bir işte çalışabileceğini düşünmektedir. Öğrenciler gelecekte kendi mesleklerinde veya herhangi bir meslekte iş bulabilecekleri umudunu taşımaktadırlar.

Öğrencilerin, meslekten sağlanacak gelir beklentilerine ilişkin dağılım Tablo 4.30'da sunulmuştur.

Tablo 4.30 Öğrencilerin; Meslekten Sağlanacak Gelir Beklentilerine İlişkin Dağılım

Meslek dalında çalışmanız durumunda, mesleğinizin size getireceği yaşam düzeyi aşağıdakilerden hangisi olacaktır?	f	%
Ortanın altında düzeyde	17	11,7
Orta düzeyde	96	66,2
Üst düzeyde	32	22,1
Toplam	145	100,0

Tablo 4.30'a göre öğrencilerin yarıdan fazlası (%66,2) gelecekte bu işi yapmaları durumunda orta düzeyde gelir sahibi olabileceklerini belirtirken, %11,7 si ortanın altında, %22,1'i de üst düzey de gelir sahibi olabileceklerini düşünmektedirler.

Öğrencilerin, yeniden seçme şansları olsa okumak istedikleri okul türüne ilişkin dağılım Tablo 4.31’de sunulmuştur.

Tablo 4.31 Öğrencilerin Yeniden Seçme Şansları Olsa İstedikleri Okul Türüne İlişkin Dağılım

Yeniden seçme şansınız olsa hangi lise türünde okumak isterdiniz?	f	%
Genel Lise	21	14,5
Fen lisesi	7	4,8
Askeri lise	77	53,1
Meslek lisesi	40	27,6
Toplam	145	100,0

Öğrencilerin yeniden seçme şansları olsa büyük bir çoğunluğunun (%53,1) askeri liseyi, %14,5’inin düz liseyi; %4,8’inin ise fen lisesini tercih etmek istedikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin sadece %27,6’sı aynı lisede okumak istediklerini belirtmektedir.

4.2. Tartışma

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarının tekstil eğitimi; dokuma-örgü bölümlerinde okuyan öğrencilerin bu liseleri ve meslek dallarını seçme nedenleri ve meslek seçiminde bilinçli bir yönlendirmenin olup olmadığı elde edilen veriler, alt amaçlar doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırma sonuçları öğrencilerin kişisel nitelikleri açısından değerlendirildiğinde, bu okulları tercih eden öğrenci grubunun çoğunluğunu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin ilköğretimden mezuniyet dereceleri incelendiğinde ise iyi ve orta derece ile mezun olanlar çoğunluktadır. Pekiyi derece ile mezun olan öğrenci sayısı çok azdır. Genellikle Mesleki ve Teknik Liseleri erkek öğrenciler tercih etmektedir. Kız öğrencilerin ve pekiyi derece ile mezun olan öğrencilerin mesleki ve teknik liseleri çok fazla tercih etmedikleri sonucuna ulaşılabilir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin aileleri, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik özelliklerine göre incelendiğinde, bu ailelerin çoğunluğunun il merkezinde müstakil sobalı evlerde oturdukları tespit edilmiştir. Ailelerin çoğunluğu düşük gelir seviyesine sahiptir. Anneler çalışmazken babaların çoğu işçi veya esnaf olarak geçimini sağlamaktadırlar. Eğitim seviyeleri incelendiğinde ise büyük bir kısmı ilkokul mezunudur. Yüksek okul mezunu anne ve baba sayısı oldukça azdır. Mutaf (1995); tarafından çalışılan; “Endüstri Meslek, Teknik, Anadolu Meslek, Anadolu Teknik Liselerine Olan Eğitim Talebini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi” amacıyla yapılan araştırmada da ailelerin çoğunluğunun orta düzey gelir grubundan ve eğitim seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bu veriler araştırmamızda elde edilen verilerle paralellik göstermektedir.

Bu olgu, araştırma kapsamında öğrenci ailelerinin çocuklarının eğitimi için neden meslek liselerini tercih ettiklerini de açıklayabilmektedir. Genellikle aileler çocuklarını kısa yoldan meslek sahibi olabilecekleri ve geniş iş sahasının bulunduğu mesleklere yönlendirmektedirler. Böylece aileye ek gelir sağlamak amacıyla da gütmektedirler. Ailelerin yaşadıkları yerleşim birimlerine bakıldığında yukarıda ulaşılan sonuçlar desteklenmektedir. Öğrenci ailelerinin büyük bir kısmı il merkezlerinde yaşamaktadır. Ancak göç alan büyük şehirler de eğitim ve gelir seviyeleri düşük aileler belirli bölgelerde toplanmıştır. Sadece geçim derdi ile uğraşan aileler; çocuklarının da ailelerine katkıda bulunabilecekleri ve ileride yaşamlarını sürdürebilecekleri bir meslek sahibi olmaları kaygısını taşımaktadırlar. Öğrencilerin büyük bir kısmı bu okulları tercih etmelerinde etkili olan kişilerin aileleri olduğunu belirtmektedirler. Sarıkaya (1999) tarafından “Öğrencilerin Endüstri Meslek Liselerine Olan Talebini Etkileyen Etkenler” konulu çalışmasında büyük bir çoğunluğunun öğrenim gördüğü bölümü aile ve çevre gibi çeşitli kesimlerin etkisinde kalarak seçtiklerini belirlemiştir. Yaptığımız çalışmada da çıkan sonuç Sarıkaya'nın yapmış olduğu çalışma ile paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bilinçli yönlendirmenin eksikliğiyle, sadece sosyo-ekonomik etkenlerle kısa yoldan meslek edinme veya üniversiteyi kazanamama ihtimaline karşı bu meslek okullarını seçtikleri düşünülürse, ilköğretim

seviyesinde yönlendirmenin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Çetinkaya (1995) tarafından “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yetenek ve İlgilerine Uygun Mesleki Tercihleri Yapmalarında Mesleki Rehberlik Uygulamalarının Etkinliğinin incelenmesi” araştırılarak Mesleki Rehberlik Programı’nın öğrencilerin tercihlerini yetenek ve ilgilerine daha uygun hale getirmede istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu belirlemiştir, Öğrenciler ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda yönlendirildikleri takdirde ortaöğretim kurumlarına geçiş aşmasında daha bilinçli ve istekli olacaklardır. Nitekim araştırma kapsamına alınan öğrencilerden sadece %4.8’i ilgi ve yetenekleri doğrultusunda rehberlik servisleri veya öğretmenleri tarafından bu okullara yönlendirilmişlerdir. Bu sonuçta yukarıdaki olguyu desteklemektedir. “Ticaret Turizm Meslek Liselerine Olan Bireysel Talebi Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi” konusunda Barutçu (1995) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin bu liseleri seçmelerinde ki etkenler araştırılmıştır. Sonuçta bu liselerin hem çalışıp hem okuma olanağı verdiği için daha çok tercih edildikleri belirlenmiştir.

Endüstri meslek liselerine yönelen öğrenciler toplumdan beklenen ilgiyi görememekte aksine, dar gelirlili ve başarısız öğrenciler oldukları için bu okullara devam ettikleri düşüncesiyle karşılaşmaktadırlar. Oysa günümüzde mesleki teknik eğitim seviyesi, ülkelerin ekonomik gelişme seviyelerini de belirlemektedir. Tarım ürünlerinin yoğunlukta olduğu ülkemizde özellikle tekstil hammaddesinin üretim alanı olduğu düşünülürse Mesleki ve Teknik Eğitim programları düzenlenerek ülke ekonomisine katkı sağlayacak boyutta ve özellikle tekstil sektöründen gelecek destek ve işbirliği ile dokuma-iplik-örgü vb. tekstil dalları güçlenecektir. Uçur (1997) tarafından araştırılan “ Mesleki Eğitim İstihdam İlişkisi ve Mesleki –Teknik Liselere İlişkin Bir Alan Araştırması” konuda özel sektör tarafından desteklenen okullar, istihdam arttırıcı katkıda bulunmakta ve bu okullarda okuyan öğrencilerin mesleklerinden memnun oldukları ve ileride de bu meslek dalında çalışmak istedikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarının özel sektör tarafından desteklenmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Mesleki ve Teknik Eğitimin ana hedefi sektörün ara eleman ihtiyacını karşılayacak gelişmiş bireyler yetiştirmektir. Tarım ve sanayiye dayalı ülke

ekonomimizde özellikle tekstil sektörü oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin bir çoğu tekstil bölümünü seçmelerindeki en büyük etkenin geniş iş sahası ve popüler bir meslek olmasına bağlamaktadırlar. Öğrenciler gelecekte orta düzeyli bir gelirle branşları ile ilgili bir işte çalışabileceklerini düşünmektedirler.

Öğrenciler okudukları meslek dallarını kişiliklerine uygun bulduklarını ifade ederken, bir kısmı da hiçbir fikrinin olmadığını ifade ederek bu bölümlere çok bilinçli gelmedikleri, sadece sosyo-ekonomik faktörler ve geniş iş sahasının olmasının sebep olduğu anlaşılmaktadır. Çakar (2000) tarafından çalışılan “Ortaöğretim Tercihini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi” konulu araştırmada, büyük çoğunluğu okullarını çevrede iyi eğitim veren okul olmasından etkilenecek seçtikleri, genel lise öğrencilerinin; “üniversite giriş sınavında başarılı olabilmek”, meslek lisesi öğrencilerinin; “kısa ve kolay yoldan meslek sahibi olabilmek” teknik lise öğrencilerinin de “üniversite sınavını başaramama olasılığına karşı” okullarını seçtikleri belirlenmiştir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı yeniden bir ortaöğretim kurumu seçme şansları olsa Askeri Liseleri tercih edeceklerini belirtirken, bir kısmı da tekrar meslek lisesi tercih edeceğini vurgulamaktadır. Bu sonuçta gösteriyor ki öğrenciler kısa yoldan meslek sahibi olabilecekleri, bir an önce gelir elde edebilecekleri okulları tercih etme konusunda karalıdır. Bu kararların temelinde sosyo-ekonomik seviyeleri ve dolayısıyla aile-çevre faktörleri yatmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Araştırma kapsamına alınan öğrenci sayısı 145'dir. Bu sayının büyük bir çoğunluğunu(%93,8) dokuma bölümünde, %6,2'si örgü bölümünde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır.

Öğrencilerin yarısı 17 ve üzeri yaş grubundadır. Cinsiyetlerine bakıldığında ise %58,6'sı erkek %41,4'ü kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %41,4'ü Keçiören Endüstri Meslek Lisesi, %52,4'ü İskitler Endüstri Meslek Lisesi ve %6,2'si Aliye Yahşi Meslek Lisesi'nde öğrenim görmektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu iyi (51,7) ve orta (%32,2) derece ile ilköğretim okullarından mezun olmuşlardır.

Öğrencilerin yarıya yakını ailelerinin ilk çocuğudur. Öğrenci velilerinin eğitim durumlarında ise çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Genelde babaların eğitim durumu annelerin eğitim durumundan yüksektir.

Öğrencilerin ailelerinin çoğunluğu il merkezinde ikamet etmektedir. Sobalı müstakil veya kaloriferli apartman dairesinde oturmaktadırlar. Ailelerinin yarıdan fazlası düşük gelirlidir. Ayrıca annelerin büyük bir çoğunluğu çalışmazken, babaların ise çoğu işçi veya esnaf olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Ailelerin geçimini baba üstlenmiş durumundadır.

Erkek öğrenciler, Mesleki ve Teknik Liseleri kısa yoldan meslek sahibi olmak için tercih etmişlerdir. Kız öğrencilerin tercih sebeplerinde ise üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bir meslek edinme isteği söz konusudur.

İlköğretimden mezuniyet dereceleri iyi ve orta olan öğrencilerin çoğunluğu, kısa yoldan meslek sahibi olabilmek için, pekiyi derece ile mezun olanlar ise üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bu okulları tercih etmişlerdir.

Öğrencilerin yarısına yakını meslek dallarını; iş sahasının geniş olmasından etkilenecek seçmişlerdir. Bu seçimde okulun tanıtıcı etkinliklerinin çok düşük oranda etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin meslek dalını seçme nedenleri cinsiyet, mezuniyet derecesi, anne ve babanın eğitim durumu, ekonomik gelir gibi etkenlere göre incelendiğinde, çoğunluğunun iş sahasının geniş olması sebebiyle bu bölümleri seçtikleri anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin yarısı ailelerinin istekleri ile mesleki ve teknik liseleri tercih etmişlerdir.

Öğrencilerin tamamı toplumda genel kanı olarak mesleki ve teknik liselerin “başarısız çocukların devam ettikleri okullar olarak” ön plana çıktığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğrencilerin yarısında fazlası mesleki ve teknik liseleri “dar gelirli aile çocuklarının devam ettikleri meslek sağlayıcı okullar” olarak algılandığını düşünmektedirler.

Öğrencilerin çoğunluğu seçtikleri mesleği kişiliklerine uygun bulmaktadırlar. Bir çok öğrencinin ise tercihinin tesadüfi olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu meslek dalını piyasada fazla kazanç getiren ve geleceğin meslek dallarından biri olarak gördüğünü ifade etmekte ve ileride orta düzeyde bir gelirle bu meslekte iş bulabileceğini ve çalışmak istediklerini belirtmektedirler.

Öğrencilerin yeniden bir ortaöğretim kurumu seçme şansları olsa büyük bir çoğunluğu Askeri Liseyi, bir bölümü de yine meslek lisesini tercih edeceğini belirtmektedir.

Özetle belirtmek gerekirse, kişilik ve meslek seçimi arasında bir uyum olmalıdır. Ancak ülkemizdeki eğitim sistemi dikkate alındığında seçim aşamasındaki bireyleri etkileyen faktörlerin kişilik özelliklerinden farklı olduğu görülmektedir. Burada öne çıkan faktör ailelerin isteği ve iş bulabilme olanağıdır. İşsizlik oranının yüksek olduğu diğer ülkelerdeki gibi ülkemizde de işsiz kalmamak için mevcut duruma katlanmaya devam edenlerin sayısı yüksektir.

5.2. Öneriler

- Eğitim sistemimizin temel ilkesi olarak rehberlik hizmetleri benimsenmelidir.
- Zeka, ilgi alanı ve yetenekler doğrultusunda bir meslek seçmenin fayda ve önemi önce okul yöneticileri olmak üzere, ailelere ve öğrencilere benimsetilmelidir.
- Öğrencilerin mesleki yönelimi ile onların ilgi yetenek ve başarıları arasında uyum olup olmadığını tespit için araştırmalar yapılmalı mesleki rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarına yoğunluk kazandırılmalıdır.
- Öğrencilere meslekleri tanıtıcı seminerler konferanslar ve filmlerle o günün koşullarındaki mesleğin özelliklerini statüsünü gösteren bilgiler verilmelidir.
- Öğrencilerin Endüstri meslek liselerini seçme nedeni gelecekte öğrenim gördüğü bölüm ile ilgili bir işte çalışabileceği ve çalışma durumunda orta ya da yüksek gelir elde edeceği beklentisidir. Bu beklentinin etkinliğini artırmak için bu okullardaki eğitimin günün şartlarına ve istihdam alanlarının ihtiyaçlarına göre düzenlenmesinde eğitimcilerin, planlamacıların, işçi, işveren temsilcilerinin görüş ve tavsiyeleri periyodik zamanlarda alınarak programlar geliştirilmelidir.

- Öğrencilerin bir kısmı endüstri meslek liselerini ve bölümleri çeşitli kesimlerin etkisinde kalarak seçmişlerdir. İlköğretim ikinci kademesindeki (Ortaokul) rehberlik hizmetlerinden etkilenecek seçen öğrenci çok azdır. Öğrencilerin endüstri meslek lisesi öncesi eğitimlerinde istek ve yeteneklerine göre okul ve bölüm seçimi için ortaokul rehberlik servisleri tarafından mesleki rehberlik ve yönlendirme sağlanmalıdır.
- Endüstri meslek liselerine ortaokul diploma derecesi yüksek öğrencilerin gelmesi için okulların tanıtıcı etkinlikleri artırılmalı, öğrenciler ve aileler bilgilendirilmelidir. Çalışkan öğrencilerin bu okullara ilgileri çekilmelidir.
- Anne ve babalar, öncelikle çocuklarını tanımalı, onları ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelidirler. Bu konuda kendi tutku ve arzuları doğrultusunda hareket etmemelidirler.

KAYNAKÇA

ADEM, Mahmut. (1981). **Eğitim Planlaması Kavramlar Yöntemler Teknikler**. Ankara: Sevinç Matbaası.

ADEM, Mahmut. (1993). **Ortaöğretimin Bu Günkü Planlama Sorunları**. Eğitim ve Bilim.

AKBIYIK, Yeter. (2002). **Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Ekim Sayı:32, Yıl:3

AKIN, Zengiye. (1998). **Ödevin Öğrenci Başarısına Etkisi**. Denizli: Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi).

AKTAŞ, Gökhan. (2000). **Mesleki Eğitim Nasıldır Nasıl Olmalıdır**. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/148/10.htm>.

ALKAN, Cevat. H. DOĞAN. İ. SEZGİN. (1996). **Mesleki ve Teknik Eğitim Esasları**. Ankara: Gazi Büro Kıtapevi.

ALKAN, Cevat. H. DOĞAN. S. İlhan SEÇİLGİN. (1998). **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**. Ankara:

ARSLAN, Metin. Ç. KILIÇ. (2000). **Bazı Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye' de Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi**. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:148 Ekim,Kasım,Aralık.

AYKAÇ, Necdet. **Türkiye' de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Eğitim**.,Milli Eğitim Dergisi Sayı:155-156, Yaz-Güz.

BAĞATIR, Salih. (1996). Endüstri Meslek Liseleri Öğrencilerinin İlgili Yetenek ve Değerleri İle Okudukları Bölümler Arasındaki İlişki. Bursa: Uludağ Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

BARUTÇU, Pınar. (1995). Ticaret Turizm Meslek Liselerine Olan Bireysel Talebi Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi(Ankara İli Örneği). Ankara: Ankara Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

BAŞARAN, Selma. (1991), Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Lise Meslek Daları İle Yüksek Öğretimde Seçmek İstedikleri Meslek Arasındaki İlişki. İstanbul: Marmara Üni. ,Sosyal Bil., Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

BOZKURT, Erdoğan. (1993). Genel Liseler ve Meslek Liseleri Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerini Etkiyen Faktörler. Samsun: 19 Mayıs Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi)

ÇAKAR; Suay. (2000). Ortaöğretim Tercihini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi. Ankara: Ankara Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇAKIR, Adem. (2002) İlköğretim Düzeyinde Rehberlik., Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Sayı:31, Yıl:3.

ÇETİNKAYA, Bünyamin. (1995). Lise Son Öğrencilerini Yetenek ve İlgilerine Uygun Mesleki Tercihlerini Yapmalarında Mesleki Rehberlik Uygulamalarının Etkiliğinin İncelenmesi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇİFTÇİ, Tahsin, (2002). Sınıfta Rehberlik Uygulamaları. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Ekim Yıl:3. Sayı: 32.

DOĞAN, Safa. (1998). **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Yönelimini Etkileyen Bazı Faktörler**. Ankara: Gazi Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

GÜRDAL, Ayla. E. TIRAŞOĞLU, A. TÜRKMEN (1988). **İlköğretim Öğrencilerinin Mesleklere Eğilimleri ve Yönlendirilmeleri**. Ankara: 16. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dokümanı.

İĞDELİ, İsmail. **Türkiye ve Bazı Ülkelerde İlk ve Orta Dereceli Okullarda Yapılan Yönelme Etkinliklerine Ait Görüş ve Uygulamaların Belirlenmesi**. İstanbul: (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yıldız Teknik Üni. Sosyal Bil.Ens.

İŞCAN, Mehmet. (1992). İstanbul: **Türk Tekstil Sektöründe İstihdam**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üni. Eğitim Bil. Ens.

KADI, İbrahim. (1988). **Mesleki Teknik Eğitimin Sorunları Ve Önerileri**. Ankara: 16. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dokümanı.

KAHRAMAN, Nuran. (2000). **İlköğretimde Yönlendirme**. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/ekim/bala-kahraman.htm>.

KAHYA, Erdinç. **İlköğretimde Rehberlik Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. Sayı:12.

KAPIZ, Serap. **2000' li Yıllarda Mesleki Eğitim**. Web Sayfası A:\2000'Lİ MESLEKİ EĞİTİM. htm.

KAZU, Yaşar, C. DEMİRLİ (2002). **Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarındaki Gelişmeler**. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:155-156.

KEPÇEOĞLU, Muharrem. (1990). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

KESENLİ, Ruhsar. (1995). **İstanbul Anadolu Kız Meslek Liselerinde Tekstil Eğitimi**. İstanbul (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üni. Eğitim Bilimleri Ens.

KOÇAK, Rabiye, (2001). **Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi**. Gaziantep: Gaziantep Üni. Sosyal Bil.Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KUZGUN, Yıldız ve Arkadaşları. (1999). **İlköğretimde Rehberlik**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KUZGUN, Yıldız. (2000). **Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar**. Ankara: Nobel Yayınevi.

METARGEM. (1995). **Endüstri Meslek Lisesi ve Teknik Lise Mezunlarını İzleme Araştırması**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. Yayın No:2

MUTAF, Şükrü, (1995). **Endüstri Meslek, Teknik, Anadolu Meslek, Anadolu Teknik Liselerine Olan Eğitim Talebini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi(İzmir İli İç)**. Ankara: Ankara Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÖZGÜVEN, İbrahim. E., (2000). **Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ankara: PDREM Yayınları.

REUHLIN, Maurice. (1970). **Okul Döneminde Çocuğu Yönelme** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. Çeviren: SARAÇ, Tahsin. N.ENGEZ,

SALDIROĞLU, Harünnisa, (2002). **„Eğitim Sisteminde Program ve Rehberlik.** Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Ekim. Yıl:3, Sayı:32

SARIKAYA, Murat, (1999). **Öğrencilerin Endüstri Meslek Liselerine Olan Talebini Etkileyen Etkenler.** Ankara: Ankara.Üni. Sosyal Bil.Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

SARIOĞLU Halide, F. YETİM (2003). **El Sanatları Eğitimi Bölümü Öğretmenlik Programları ile Kız Teknik Ortaöğretim Kurumları El Sanatları ve Teknolojisi Programı Alan Derslerinin Karşılaştırılması.** Milli Eğitim Yaz. Sayı:159.

SERİN, Necdet. (1979) **“Eğitim Ekonomisi.”** İkinci basım. Ankara: A. Ü. Eğitim fakültesi Yayınları No: 77,.

ŞAHİN, Musa. (1997). **Türkiye’ de Aile ve Okulunun Meslek Seçimine Etkileri.** İstanbul: İstanbul Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

Yönelme ve Danışmanlık Hizmetlerinin Yetersizliği [www.tusiad.org.tr /yayin/gorus/ 36/html/sec10.html](http://www.tusiad.org.tr/yayin/gorus/36/html/sec10.html). (Haziran 2002).

TÜRK, İsmail. (1999) **Orta Öğretimde Ailenin Öğrenci Başarısına Etkisi.** Sakarya: Sakarya Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

Rehberliğin Tanımı . <http://fatihkoleji.com/egitim/rehberlik.shtml> (Ekim 2003)

Mesleki Rehberlik. <http://www.fatih.edu.tr/kaynaklar/docs/mesleki-rehberlik.pdf> (Ekim 2003)

Rehberlik Alanında Yapılan Hizmetler.
www.balcova.8m.com/rehberlik.htm (Ekim 2003)

UÇUR, Cebrail. (1997). **Mesleki Eğitim İstihdam İlişkisi ve Mesleki Teknik Liselere İlişkin Bir Alan Araştırması**. İstanbul: Marmara Üni. Sosyal Bil. Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

YEŞİLYAPRAK, Binnur. **Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik açısından Rol ve İşlevleri**. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/144/yaprak.htm>. (Ekim 2003)

YELKEN, İlker. (2002). **İlköğretimde Mesleki Yönlendirme Neden Önemlidir**. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Ekim. Yıl:3. Sayı:32

YILDIZ; Selver. (2001). **Kişilik ve Meslek Seçimi Arasındaki İlişki ve Bir Uygulama**. Bursa: Uludağ Üni. Sosyal Bil.Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

EKLER

EK:1

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Tekstil Bölümlerine (Dokuma-Örgü) Olan Talep Anket Formu

Değerli Öğrenci, Bu anket El Sanatları Eğitimi (dokuma-örgü) alanında yapılmakta olan “Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumlarının Tekstil Eğitimi Bölümlerine Olan Talebi Etkileyen Etkenler” konulu yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere oluşturulmuştur.

Araştırma ile, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına ve tekstil bölümlerine olan talebi etkileyen sosyal ve ekonomik etkenler belirlenmeye çalışılmaktadır.

Soruları cevaplarken ilgili sorunun yanında bırakılan yerlere (x) işareti koyunuz. Ayrıca herhangi bir kategoriye sokmadığınız cevaplarınız için Başka(belirtiniz) seçeneğini kullanınız.

Anket sorularına vereceğiniz cevapların gerçeği yansıtması, araştırmanın doğru ve güvenilir olarak sonuçlandırılmasını sağlayacaktır.

Katkılarınız İçin Teşekkür Eder, Saygılar Sunarım.

Melek BİNGÖL
G.Ü. EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
El Sanatları Eğitimi
Yüksek Lisans Öğrencisi

**MESLEKİ VE TEKNİK ORTA ÖĞRETİM KURUMLARININ TEKSTİL
EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNE OLAN TALEBİ ETKİLEYEN ETKENLER**

ANKET FORMU

1. Okulun Adı :

2. Sınıfınız :

3. Bölümünüz :

4. Cinsiyetiniz :

a . Kız

b . Erkek

5. Yaşınız?

a . 15 ve Altı

b . 16

c . 17 ve üstü

6. Ailenin ikamet yeri?

a . Köy

b . İlçe

c . İl Merkezi

7. Doğum sırasına göre kardeşler arasındaki yeriniz nedir?

a . Ailemin ilk çocuğuyum

b . Ailemin ortanca çocuklarından biriyim

c . Ailemin son çocuğuyum

d . Ailemin tek çocuğuyum

8. Oturduğunuz evin tipi?

- () a . Müstakil sobalı.
 () b . Müstakil kaloriferli
 () c . Apartman dairesi sobalı
 () d . Apartman dairesi kaloriferli
 () e . Başka belirtiniz(.....)

9. Anne / Babanın çalışma durumu?

	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
Çalışmıyor
İşçi
Memur
Esnaf (Belirtiniz)
Diğer (Belirtiniz)

10. Anne / Babanın öğrenim durumu?

	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
Okur – Yazar değil
İlkokul
Ortaokul
Lise
Yüksekokul

11. Ailenin ortalama aylık geliri?

- () a . 250.000.000 – 400.000.000 milyon
 () b . 401.000.000 – 550.000.000 milyon
 () c . 551.000.000 – 700.000.000 milyon
 () d . 701.000.000 ve üzeri milyon

12. İlköğretimi nerede bitirdiniz?

- a . Ankara il merkezinde
 b . İlçe merkezinde
 c . Başka bir il merkezinde
 d . Köyde

13. İlköğretimden mezuniyet dereceniz?

- a . Orta
 b . İyi
 c . Pekiyi

14. Şu anda okuduğunuz okulu seçmenizde kimler etkili oldu??

- a . Kimseden etkilenmeden, kendi isteğimle seçtim
 b . Ailemin isteği
 c . Öğretmenlerimin tavsiyesi
 d . Arkadaşlarım

15. Bu meslek okulunu seçmenizde en önemli neden aşağıdakilerden hangisidir?

- a . Ekonomik etkenlerden dolayı, üniversiteye gidememe
 b . Üniversite sınavını kazanamama ihtimaline karşı bir meslek edinmek için.
 c . Kısa yoldan meslek sahibi olabilme ihtimali olduğu için
 d . Bireysel ilgi ve yeteneklerin uygunluğu (Rehberlik servislerinin yönlendirmesi)
 ğ . Başka belirtiniz. (.....)

16. Şu anda okuduğunuz okulda edineceğiniz mesleği kişiliğinize uygun buluyor musunuz?

- a . Evet b . Hayır c . Bilmiyorum

17. Öğrenim gördüğünüz meslek dalını seçiminizde hangisi daha etkili oldu?

- a . Okulun tanıtıcı etkinlikleri.
 b . Bu meslekte çalışan ve okuyan arkadaşlarımın olması.
 c . İş sahasının geniş olması
 e . Bu meslek dalının popüler olması
 f . Başka belirtiniz(.....)

18. Meslek dalınızla ilgili görüşleriniz aşağıdakilerden hangisi ile uygunluk gösteriyor?

- a . Piyasada en fazla kazanç getiren bu meslek dalıdır.
 b . Piyasada talep gören bir meslek dalı değil.
 c . Fazla kazanç getirmese de bu mesleği seviyorum.
 d . Geleceğin meslek dallarından biri olduğunu düşünüyorum.
 e . Gelecekte bu mesleği yapsam da iş hayatımda mutlu olacağımı zannetmiyorum

19. Şu anda okuduğunuz okulda edineceğiniz mesleği ileride uygulamak istiyor musunuz?

- a . Evet b . Hayır c . Kararsızım

20. Devam etmekte olduğunuz okuldan mezun olduğunuzda aşağıdakilerden hangisini gerçekleştirmeyi istersiniz?

- a . Teknisyen olarak hayatımı kazanmak istiyorum
 b . Kendi meslek alanımda yükseköğrenim yapmak istiyorum.
 c . Başka bir alanda üniversite öğrenimi görmek istiyorum.
 d . Kendi iş yerimi açmak istiyorum.
 e . Başka belirtiniz(.....)

21. İçinde bulunduğunuz koşullarda aşağıdakilerden hangisinin gerçekleştirme ihtimalinin en yüksek olduğunu düşünüyorsunuz?

- () a . Bu meslek dalıyla ilgili bir iş bulabileceğimi sanıyorum.
 () b . Kendi meslek dalımda olmasa da teknik bir işte çalışabileceğimi umuyorum.
 () c . Beni tatmin edecek herhangi bir iş bulabileceğimi umuyorum.
 () d . Başka belirtiniz(.....)

22.Bu meslek dalında çalışmanız durumunda, mesleğinizin size getireceği yaşam düzeyi aşağıdakilerden hangisi olacaktır?

- () a . Ortanın altında
 () b . Orta düzeyde
 () c . st (yüksek) düzeyde
 () d . Başka belirtiniz(.....)

23. Sizce, okulunuz toplumda nasıl değerlendirilmektedir?

- () a . Dar gelirli aile çocuklarının devam ettikleri meslek sağlayıcı bir okul.
 () b . Mezunlarına iyi gelir getiren bir okul.
 () c . İlgili sektörün ara eleman ihtiyaını karşılayan okullar
 () d . Başka belirtiniz(.....)

24. Yeniden seçme şansınız olsa hangi okulu ve meslek dalını seçerdiniz?

- () a .Genel Lise
 () b .Fen Lisesi
 () c .Askeri Lise
 () d .Meslek Lisesi